

Sarastus

Kotikoulun *ehdot*

Kotiopetuksessa on 1 026 lasta, yli kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2018. Siirtymiseen riittää huoltajan ilmoitus, eikä syytä tai suunnitelmaa tarvita.

TUTKIMUS

Moni opettaja hakeutuu huono-osaisten alueiden kouluihin

MAAILMA

OECD kysyy, mitä Suomen koulutukselle tapahtui

KOTI

Joka viides koululainen uskoutuu tekoälylle vaikeista aiheista

PÄÄKIRJOITUS · VIIKKOKATSAUS

Kotikoulu kysyy myös koululta

Huoltaja voi Suomessa ilmoittaa koululle tänään, että lapsi opiskelee huomista lähtien kotona¹. Syytä ei tarvitse kertoa eikä sitä, miten opetus on tarkoitus järjestää. Opetus- ja kulttuuriministeriön 19. lokakuuta julkaiseman selvityksen² mukaan nykyinen sääntely mahdollistaa tilanteita, joissa lapsen oikeus opetukseen ei kaikilta osin toteudu. Kotiopetuksessa on 1 026 lasta, yli kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2018³. Osuus on silti vain noin 0,2 prosenttia² perusopetusikäisistä.

Luvun takana elää rinnakkain kaksi totuutta. Helsingin Sanomien mielipidesivulla⁴ äiti kertoi lapsestaan, joka sai koulun alussa diagnoosin monimuotoisesta oppimishäiriöstä. Hänet ohjattiin pienryhmään, jossa kiusattiin ja jossa aiemmin oppimisesta innostunut lapsi alkoi pitää itseään tyhmänä. Diagnoosi korjattiin vuonna 2024 autismitulkijaksi. Kotiopetuksessa nuori suoriutuu nyt äidin mukaan kaikista oppiaineista kiittävästi ja haaveilee lukiosta. Selvityksen² mukaan taas opetuksen laatu riippuu huoltajan osaamisesta ja voimavaroista, eikä kotona opiskelevalla ole pääosin samaa oikeutta oppimisen tukeen, hyvinvointipalveluihin ja kouluruokaan kuin koulussa opiskelevalla.

Kyse on myös vallasta, sillä nyt päätöksen tekee huoltaja yksin. Opetusministerin mallissa⁵ viranomaisen arvioisi hakemuksen ja suunnitelman opetuksesta, mutta laki jää seuraavalle hallitukselle. Oppilaalle tiukempi sääntely voisi tuoda varmuuden päättötodistuksesta ja tuesta, opettajille ja kuntien valvojille lisää työtä. Vanhemmalle muutos tarkoittaisi, ettei oma arvio lapsen parhaasta enää yksin riittäisi, vaikka äidin kokemuksessa ensimmäinen asiantuntija-arvio osoittautui vääräksi. Ministeri sanoo ymmärtävänsä kotiopetusta terveyssyistä ja kiusaamisen vuoksi. Hänen mukaansa osaa näistä syistä pitäisi kuitenkin pystyä hoitamaan koulun puitteissa jo tänään⁶. Hakemus kysyisi syytä perheeltä. Saman kysymyksen voi esittää myös koululle, josta lapsi lähtee.

Maailmalta-osiossa OECD⁷ hakee selitystä Suomen oppimistulosten laskulle kymmenien pienten muutosten yhteisvaikutuksesta. Osio Kodin ja koulun välissä kertoo kyselystä⁸, jonka mukaan joka viides koululainen uskoutuu vaikeista aiheista tekoälylle.

Lähitarkastelussa kannattaa pysähtyä kiusatun lapsen hiljaisuuteen: kiusaamiseen perehtyneen asiantuntijan mukaan⁹ lapset ovat sisäistäneet, ettei kiusaamisesta kuulu kertoa. Kysymys koululle voi alkaa kauan ennen hakemusta, iltapalapöydässä, jossa lapsi vastaa koulupäivästään yhdellä sanalla: hyvä.

Numeroidut lähteet numeron lopussa.

TÄSSÄ NUMEROSSA

VIIKKO OPPIMISEN MAAILMASSA

LÄHITARKASTELUSSA

Viikon pääjuttu
Suomen kouluissa tällä viikolla
Koulutuspolitiikka
Maailmalta
Kodin ja koulun välissä

Kiirehtimättä kohti ymmärrystä
Tutkimus
Hankkeet ja rahoitus
Seurattavaa

01 Viikon pääjuttu

Suomessa huoltaja voi tänään ilmoittaa koululle, että hänen lapsensa opiskelee huomista alkaen kotona. Syytä ei tarvitse kertoa, eikä myöskään sitä, miten opetus aiotaan järjestää. Näin opetusministeri kuvasi nykytilaa MTV Uutisille. Ilta-Sanomille hän luonnehti suomalaista järjestelmää hyvinkin poikkeukselliseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön maanantaina 19. lokakuuta julkaisema selvitys sanoo saman virkakielellä: kotiopetukseen siirrytään huoltajan ilmoituksella ilman erillistä suunnitelmaa tai viranomaisen ennakollista arviointia. Nykyisen sääntelyn on arvioitu mahdollistavan tilanteita, joissa lapsen oikeus opetukseen ei kaikilta osin toteudu.

Vuonna 2018 kotiopetuksessa oli Manner-Suomessa 309 peruskouluikäistä lasta. Tänä vuonna heitä on 1 026, mikä on yli kolme kertaa enemmän mutta silti vain noin 0,2 prosenttia kaikista perusopetusikäisistä. Kasvua on ollut kaikissa Manner-Suomen maakunnissa, vaikka yli 40 prosenttia kotiopetuksessa olevista lapsista asuu Uudellamaalla. Kasvun syistä ei ole virallista tietoa, koska kotiopetukseen siirtyminen ei edellytä perusteluja. Selvityksessä arvioidaan, että taustalla vaikuttavat osaltaan muun muassa koronaepidemia ja sen aikana hyviksi koetut etäopiskelun käytännöt. Opetusministeri odottaa määrän kasvavan edelleen.

Perheiden syyt ovat moninaisia. Ministeriön mukaan kotiopetukseen siirrytään esimerkiksi lapsen hyvinvointiin tai terveyteen liittyvistä syistä sekä uskonnollisista tai aatteellisista syistä. Taustalta on tunnistettu myös kiusaamiseen liittyviä syitä.

Päivä selvityksen jälkeen Helsingin Sanomien mielipidesivulla kertoi tarinansa kotikoululaisen äiti, jonka lapsi on opiskellut kotona lähes koko peruskoulun ajan. Koulun alkaessa lapsi sai neurologilta diagnoosin monimuotoisesta oppimishäiriöstä sekä arvion, jonka mukaan hän tuskin koskaan oppisi lukemaan. Hänet ohjattiin paikkakunnan ainoaan pienryhmään, joka kuormitti lasta, jolle sosiaalisten tilanteiden hahmottaminen oli vaikeaa. Luokassa kiusattiin ja raivokohtauksia saaneita lapsia kannettiin ulos. Aiemmin oppimisesta innostunut lapsi alkoi pitää itseään tyhmänä. Äidin mukaan luokan erityisopettaja kuvasi lasta

keskustelussa yksinkertaiseksi. Perhe muutti isommalle paikkakunnalle, mutta siellä vähäisten oppilaspaikkojen vuoksi tarjottiin ryhmää, jota rehtorikaan ei pitänyt sopivana. Silloin äiti siirsi lapsen kotiopetukseen. Vuonna 2024 diagnoosi korjattiin autismitarkastukseksi. Nyt nuori suoriutuu äidin mukaan kaikista oppiaineista kiitettävästi, haaveilee lukiosta ja tekee loppukokeita saadakseen päättötodistuksen ja päästäkseen yhteishakuun.

Kirjoituksessaan äiti kysyy, kuka on oikea henkilö päättämään, saako lapsi siirtyä kotiopetukseen. Hän kysyy myös, mihin hänen lapsensa olisi päätyntä pelkkien asiantuntija-arvioiden varassa. Hänen mukaansa pienen ihmisen itsetunto ja motivaatio oppia ovat helppo tuhota, kun taas niiden eheyttäminen on vuosien työ. Hän kertoo, että monella kotikoululaisella on neurokirjon diagnoosi. Ääriajattelua hän ei kerro havainneensa.

Ministeriön selvitys katsoo samaa ilmiötä yhteiskunnan vastuun suunnasta. Väljä laki mahdollistaa joustavia ja yksilöllisiä ratkaisuja sekä perheiden valinnanvapauden, mutta opetuksen laatu riippuu huoltajan osaamisesta ja resursseista. Kotiopetuksessa olevalla lapsella ei pääosin ole samaa oikeutta kuin koulussa opiskelevalla koulun hyvinvointipalveluihin, oppimisen tukeen, maksuttomiin oppimateriaaleihin ja kouluruokaan. Asuinkunta valvoo, että lapsi edistyy (Helsingin Sanomat), mutta valvonta on selvityksen mukaan osin vähäistä ja vaihtelevaa. Kunta tapaa kotiopetuksessa olevan lapsen pääsääntöisesti vain kaksi kertaa lukuvuoden aikana. Kotioppijoita valvoo yli 100 kuntaa, joiden valvontatavat ja -määrät vaihtelevat. Viranomaisella ei nykyisin ole keinoa keskeyttää kotiopetusta.

Peruskoulun lopussa kotikoululainen voi osoittaa osaamisensa erityisessä tutkinnossa, joka on Opetushallituksen mukaan virallinen koe- tai näyttötilaisuus. Viiden viime vuoden aikana kotiopetuksessa olleista 55 prosenttia on suorittanut erityisen tutkinnon tai saanut todistuksen perusopetuksen oppimäärästä. Aiempiä useampi jää ilman todistusta. Ministeriön erityisasiantuntijan mukaan asuinkunnissa on haasteita lasten

edistymisessä ja jatko-opintoihin siirtymisessä, koska todistuksia ei aina ole.

Selvitys esittää kolme vaihtoehtoa. Kotiopetuksesta voitaisiin tehdä luvanvaraista ja valvontaa tehostaa niin, että lapsi voitaisiin tarvittaessa siirtää kouluun. Kotiopetus voitaisiin myös kieltää koulupakolla, jolloin jokainen oppivelvollinen osallistuisi koulun järjestämään opetukseen. Kolmas vaihtoehto säilyttäisi nykyisen mahdollisuuden mutta yhdenmukaistaisi ja kehittäisi valvontaa valtakunnallisesti.

Koulupakosta on säädetty ainakin Ruotsissa ja Saksassa. Selvityksen mukaan se varmistaisi, että jokainen oppivelvollinen saavuttaa perusopetuksen oppimäärän peruskoulussa. Kouluun osallistumisella voisi olla myönteisiä vaikutuksia myös lasten sosiaalisiin suhteisiin ja yhteiskuntaan kiinnittymiseen. Koulupakolla voitaisiin vaikuttaa epävirallisten koulujen toimintaan, mutta koulupäivän jälkeisiin kokoontumisiin se ei ulottuisi. Selvitys muistuttaa, että vaihtoehdon suhde perustuslakiin sekä perus- ja ihmisoikeuksiin pitäisi arvioida, jos sitä haluttaisiin edistää.

Selvitys viittaa myös suojelupoliisin arvioihin. Suojelupoliisi on korostanut peruskoulun merkitystä lasten väkivaltaisen radikalisoitumisen ja ekstremismin ennalta estämisessä, mutta kotiopetuksessa olevat jäävät näiden toimien ulkopuolelle. Selvityksen mukaan valvonnan ulkopuolella toimivien kotikoulujen lisääntyminen mahdollistaa ideologisen ja vieraiden valtioiden vaikuttamisen lapsiin, heidän perheisiinsä ja laajemmin yhteiskuntaan (Helsingin Sanomat). Opetusministeri sanoo olevansa huolissaan, koska suojelupoliisi on. Hänen mukaansa laajuutta ei silti kannata liioitella: kyse ei ole suurista määristä vaan heikoista signaaleista, joihin hänen mielestään on syytä tarttua ennen kuin ongelma paisuu (Ilta-Sanomat). Yle MOT on puolestaan löytänyt kotiopetukseen liittyen useita vakavia laiminlyöntejä.

Ministeri ei kannata koulupakkoa. Hän haluaa, että kotiopetukseen siirryttäisiin hakemuksella, johon liitetään suunnitelma siitä, miten opetusta annetaan ja millaista se käytännössä on. Lisäksi selvitetään, voidaanko hyväksyttävillä syillä luoda kriteeristö, mihin liittyy hänen mukaansa lainsäädännöllisiä haasteita. MTV Uutisille hän muotoili kysymyksen suoraan: pitääkö minkä tahansa syyn kelvata? Viranomaisen pitäisi voida keskeyttää kotiopetus esimerkiksi silloin, kun lapsi ei ole oppinut riittävästi (Yle). Jokaisen

vuoden lopulla pitäisi olla varmuus siitä, että vuoden asiat on opetettu ja opittu. Jokaisen lapsen pitäisi saada peruskoulun päättötodistus, mikä voisi tarkoittaa kokeita, vaikka muitakin keinoja vielä selvitetään. Valvonta voisi ministerin mukaan jäädä edelleen kuntien vastuulle, kun taas Ahvenanmaalla se on keskitetty Maarianhaminaan.

Lakia ei tällä vaalikaudella ehditä tehdä. Ministeri on ohjeistanut ministeriön aloittamaan valmistelun, jotta seuraava hallitus voi tarttua asiaan. Hallituksen sisällä selvityksestä ei hänen mukaansa ole keskusteltu (Yle). Painetta tulee myös kunnista. Helsingin kaupunki on toivonut koulupakkoa, jossa kotiopetus olisi mahdollinen vain erityisistä syistä kuten terveyden vuoksi. Helsingin pormestarin mukaan asiaa ajetaan Suomen kuuden suurimman kaupungin voimin.

Ministeri sanoo ymmärtävänsä kotiopetusta terveyssyistä, kiusaamisen vuoksi ja tilapäisen ulkomailla asumisen aikana. Samassa haastattelussa hän toteaa, että osa näistä syistä on sellaisia, joita pitäisi pystyä hoitamaan koulun puitteissa jo tänään. Ainakin osalle lapsista koti ei siis ole ensisijainen valinta. Se on paikka, johon on päädytty silloin, kun koulu ei ole pystynyt suojaamaan tai tukemaan heitä, kuten mielipidekirjoituksen äiti kertoo. Hakemusmenettely kysyisi perheeltä syytä. Saman kysymyksen voi esittää myös koululle, josta lapsi lähtee.

Kyse on myös vallasta. Nyt päätöksen tekee huoltaja yksin. Ministerin mallissa päätös siirtyisi viranomaiselle, joka arvioisi hakemuksen ja suunnitelman. Koulupakossa valintaa ei käytännössä olisi, terveydellisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Oppilaalle tiukempi sääntely voisi tuoda varmuuden päättötodistuksesta, tuesta ja kouluruoasta. Riskinä on, että kiusattu tai väärin tuettu lapsi joutuu takaisin ympäristöön, jossa hänen halunsa oppia on jo kerran murentunut, jos koulun omat ongelmat jäävät ratkaisematta. Opettajille ja kuntien valvojille uusi malli toisi lisää työtä hakemusten arvioinnissa, vuosittaisissa tarkistuksissa ja keskeytyspäätöksissä. Kenen osaamisella ja millä voimavaroilla tämä työ tehtäisiin, on seuraavan hallituksen kysymys. Vanhemmalle muutos tarkoittaisi, ettei oma arvio lapsen parhaasta enää yksin riittäisi. Sitä pitäisi perustella viranomaiselle, vaikka äidin kokemuksessa juuri ensimmäinen asiantuntija-arvio hänen lapsestaan osoittautui vääräksi.

Kotiopetuksesta käydyssä keskustelussa kaksi totuutta elää rinnakkain. On lapsia, joille koti on ollut paikka, jossa itsetunto ja halu oppia ovat ehtineet korjaantua. On myös lapsia, joiden oikeus opetukseen voi nykyisillä

säännöillä jäädä osin toteutumatta, vaikka kunta tapaa heidät kahdesti lukuvuodessa. Laki, joka erottaisi nämä tilanteet toisistaan, on vasta valmistelun alussa.

02 Suomen kouluissa tällä viikolla

Taiteen perusopetuksesta leikataan ennen kuin uudistus on alkanut

Vantaan kaupungintalon edessä osoitettiin maanantaina mieltä taiteen perusopetuksen puolesta juuri ennen kuin kaupunginhallitus kokoontui käsittelemään muutosneuvottelujen tuloksia (MTV Uutiset). Koko kaupungin muutosneuvottelujen seurauksena Vantaa aikoo irtisanoa kaikkiaan 122 työntekijää. Lisäksi 81 henkilölle tarjotaan uutta tehtävää irtisanomisen vaihtoehtona, 44 henkilön työsuhteen ehdot voivat muuttua ja 15 määräaikaista tehtävää päättyy. Säästöillä tavoitellaan noin 11,33 miljoonan euron vaikutusta henkilöstömenoihin. Ennakotietojen mukaan musiikkiopiston ja kuvataidekoulun toimintaan olisi tulossa merkittäviä muutoksia. Kaupunki kertoo pyrkivänsä siihen, että vaikutukset kuntalaisten palveluihin jäävät mahdollisimman vähäisiksi.

Vantaa ei ole ainoa. OAJ:n mukaan irtisanomisia ja muita sopeutustoimia taiteen perusopetuksesta valmistellaan myös esimerkiksi Kouvolassa ja Karkkilassa. Taiteen perusopetuksessa, jota annetaan esimerkiksi musiikkiopistoissa ja kuvataidekouluissa, opiskelee järjestön mukaan noin 127 000 oppilasta eli enemmän kuin lukiossa.

Vantaalla irtisanomistarvetta perusteltiin talousvaikeuksien lisäksi taiteen perusopetuksen lain ja opetussuunnitelman uudistuksilla, jotka eivät vielä ole voimassa. OAJ:n johtava erityisasiantuntija pitää ilmiötä käsittämättömänä ja nostaa esiin rahoituksen logiikan. Valtion rahoitus kunnalle perustuu opetustuntien määrään, joten opettajien irtisanominen vähentää opetusta ja samalla kunnan saamaa valtionosuutta. Hänen arvionsa mukaan kunta voi menettää useamman euron jokaista säästämäänsä euroa kohti, minkä uhkana on kierre, jossa opetusta karsitaan vuosi vuodelta. OAJ esittää taiteen perusopetukseen ensi vuodelle 10 miljoonan euron lisärahoitusta, mikä tekisi vajaat 80 euroa oppilasta kohti. Järjestö muistuttaa, että hallitus on sitoutunut tavoitteeseen,

jonka mukaan jokaisella lapsella ja nuorella on mahdollisuus mieluisaan harrastukseen.

OAJ tunnustaa, että moni kunta kamppailee talousvaikeuksien kanssa. Päätökset tehdään kunnissa, mutta seuraukset kantavat lapset ja opettajat: lapsilta voi jäädä pois taideopetusta, opettajilta työ. OAJ vaatii, että säästöjen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena menetetyt valtionosuudet mukaan lukien. Kysymys kuuluu, tehdäänkö tämä laskelma ennen päätöksiä.

Kovat puheet ja rikosilmoitukset: luvut kertovat vain osan

Rovaniemeläisen Ylikylän koulun rehtorin mukaan lausahdukset tappamisesta ja ampumisesta ovat tuttuja jo ekaluokkalaisille (YLE). Kielenkäyttö on hänen mukaansa koventunut, mutta niin pienet lapset eivät ymmärrä, mitä sanovat, vaan purkavat sanoilla tunnekuormaansa. Varsinainen vakava väkivallalla uhkailu ei rehtorin kokemuksen mukaan ole erityisen yleistä. Suurin osa lapsista ja nuorista käyttäytyy fiksusti, kun taas pieni joukko käyttäytyy entistä rajummin.

Valtakunnalliset luvut ovat kasvaneet.

Poliisihallituksen tilastojen mukaan oppi- ja tutkimuslaitoksissa tehtiin viime vuonna liki 7 000 rikosilmoitusta. Vuosina 2024–2026 niitä on tehty jo liki 20 000, kun vuosina 2021–2023 oppilaitoksista ilmoitettiin vajaasta 9 000 rikoksesta. Yleisin epäilty rikos oli pahoinpitely. Tarkkoja johtopäätöksiä koulujen turvallisuudesta luvuista ei silti voi tehdä. Tilasto ei erottele päiväkoteja, peruskouluja, toisen asteen oppilaitoksia ja korkeakouluja toisistaan. Se kertoo, kuinka monta kertaa paikka on merkitty rikosilmoitukseen tekopaikaksi, ei rikosten todellista määrää, eikä siitä näe, onko lapsi epäilty vai uhri. Kaikki tapaukset eivät myöskään tule poliisin tietoon. Lapissa poliisilla on koulujen yhteydenotoille varattu oma arkipäivien puhelinnumero, johon soitetaan päivittäin.

Opettajat näkyvät luvuissa kahdella tavalla. OAJ:hin on tänä vuonna tullut noin 200 rikosasioihin liittyvää

yhteydenottoa, kun viitisen vuotta sitten niitä tuli joitain kymmeniä vuodessa. Yhteyttä ottavat sekä rikoksen uhreiksi joutuneet että rikoksesta epäillyt opettajat. Uhratapaukset liittyvät usein tilanteisiin, joissa oppilas on lyönyt, potkinut tai raapinut opettajaa. Epäilyt syntyvät OAJ:n mukaan tyypillisesti järjestyksenpidossa ja myös huoltajat tekevät opettajista rikosilmoituksia aiempaa useammin. Opetusalan työelämäbarometriin vastanneista 14 prosenttia oli viimeisen vuoden aikana joutunut työssään väkivallan tai sen uhan kohteeksi. Eniten väkivaltaa on varhaiskasvatuksessa, mutta kahden viime vuoden aikana se on lisääntynyt eniten perusopetuksessa.

Kuntaliiton Väkivaltaa vastaan -hankkeen mukaan kunnat ovat varautuneet uhkatilanteisiin hyvin eri tavoin. Suurin kehityskohde ei hankkeen projektikoordinaattorin mukaan ole tietoisuuden puute vaan toimintaohjeiden harjoittelu käytännössä, esimerkiksi sisälle suojautumisen harjoitukset. Rovaniemen rehtori painottaa samaa: tilanne kärjistyy nopeasti, eikä silloin ole enää aikaa miettiä, mitä pitää tehdä.

Lappeenrannan illat koulukeskuksen ympärillä

Lappeenrannan keskustassa Kimpisen koulukeskuksen alueella oli perjantai-iltana koolla 100–150 nuorta. Joukossa oli ilotulitusrakettien ampujia ja päihtyneitä alaikäisiä (YLE). Poliisi jalkautui alueelle usean partion voimin. Se otti kiinni ja sakotti neljä nuorta esimerkiksi ilotulitteiden tai alkoholin hallussapidosta, soitti vanhemmat hakemaan lapsiaan ja teki alaikäisistä lastensuojeluilmoitukset. Lauantaina nuorten käytös oli Kaakkois-Suomen poliisin komisarion mukaan jo paljon asiallisempaa. Kaupunki on lisännyt alueelle kameravalvontaa ja arki-iltojen vartiointia. Kouluissa tilanteesta on keskusteltu ja oppilaita on muistutettu asiallisesta käytöksestä (YLE).

Lappeenrannan lastensuojelun sosiaalityöntekijöille ilmiö ei ollut täysi yllätys, sillä vastaavaa on nähty muillakin paikkakunnilla. Komisario arvelee, että trendi on sama ympäri Suomea. Sosiaalityöntekijöiden mukaan taustalla voi olla halu kuvata tietynlaista sisältöä sosiaalisen median haasteisiin. Kokoontuminen kuuluu heidän mukaansa nuoruuteen, vaikka siihen välillä liittyy päihkeitä, ilkivaltaa ja rikoksia.

Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä hyvinvointialueen sosiaalihuollolle kuka tahansa, jolla herää huoli lapsen hyvinvoinnista, kehityksestä tai turvallisuudesta. Kertaluonteisen päihdekokeilun jälkeen nuori ja perhe kutsutaan yhteen keskusteluun. Osa ilmoituksista johtaa lastensuojelun asiakkuuteen, osalle nuorista riittää ohjaus muihin palveluihin. Ilmoitusten määrä on kolminkertaistunut vuodesta 2010. Viime vuonna ilmoitus tehtiin 117 000 lapsesta eli lähes 11 prosentista kaikista lapsista. Etelä-Karjalassa ilmoituksia tehtiin lähes 4 800 ja ne koskivat yli 1 900 lasta. Yhtä lasta kohden ilmoituksia on maakunnassa 2,5, mikä on Suomen korkein määrä.

Vanhemmille poliisi ja sosiaalityöntekijät antavat saman neuvon: kannattaa kiinnostua siitä, mitä nuori tekee iltaisin. Komisarion mukaan paikan päälle kannattaa mennä katsomaan, jos nuoren kertomukset eivät kuulosta totuudenmukaisilta. Sosiaalityöntekijät muistuttavat, että yhteinen aika rakentaa luottamusta ja että monelle aikuiselle oman lapsen päihteiden käyttö tulee yllätyksenä. Rovaniemen rehtorin tavoin hekin painottavat, että suurin osa nuorista toimii oikein.

Digione tuli kouluihin ilman puhelinsovellusta

Wilman haastajaksi kehitetty Digione on otettu käyttöön osassa Vantaan, Jyväskylän, Lahden, Oulun ja Turun kouluja (YLE). Wilma on kodin ja koulun viestintään käytetty tietojärjestelmä. Digione kokoaa yhteen viestinnän, oppilastiedot ja opetuksen suunnittelun, joita nykyään hoidetaan kolmella eri järjestelmällä. Sen on tarkoitus myös helpottaa oppilaan tietojen siirtymistä kunnasta toiseen.

Lahden Kärpäsen ja Kasakkamäen kouluissa Digione korvasi Wilman tämän lukuvuoden alussa. Kärpäsen koulun erityisluokanopettaja on odottanut järjestelmää niin innokkaasti, ettei ole malttanut jäädä eläkkeelle. Huoltajia taas harmittaa, että mobiilisovellusta ei vielä ole sovelluskaupoissa. Puhelimeen ei tule ilmoituksia uusista viesteistä, joten tiedot on käytävä tarkistamassa selaimella. Ongelmia on ollut myös poissaolojen merkinnöissä. Lahden kaupungin mukaan monet viat on jo korjattu. Sovellus on kaupungin mukaan valmis, mutta se odottaa vielä sovelluskauppojen tarkastusta.

Vuonna 2019 alkanut hanke on viivästynyt ja kallistunut. Järjestelmän piti valmistua vuoden 2023 loppuun mennessä ja vuonna 2020 budjetiksi arvioitiin

12 miljoonaa euroa. Kuntien ja hyvinvointialueiden omistaman ICT-yhtiö Tieran toimitusjohtajan mukaan kustannukset ovat nyt yli 20 miljoonaa euroa. Hän selittää viivästystä muun muassa sillä, että lasten ja nuorten tietoja käsittelevien järjestelmien tietoturva vaatimukset ovat tiukentuneet huomattavasti. Alussa työmääriäkään ei ehkä osattu arvioida riittävän hyvin. Espoo ja Tampere vetäytyivät hankkeesta vuonna 2024 huolissaan kustannuksista, aikataulusta ja puutteista. Lahti on käyttänyt kehittämiseen ja käytön kuluihin noin 2 miljoonaa euroa. Uudistunut hankintalaki estää Tieraa tällä hetkellä myymästä palvelua uusille kunnille, joista osan on kilpailutettava hankinta. Tavoitteena on, että muutkin kunnat voisivat ottaa Digionen käyttöön viimeistään vuonna 2028.

Liikunnasta ylioppilaskoe: taitoa, ei kuntoa

Jyväskyläläisen Schildtin lukion urheilulinjan ensimmäisen vuoden opiskelijat kokeilivat Ylioppilastutkintolautakunnan julkaisemia esimerkkitehtäviä (Yle). He ovat ensimmäisiä, jotka voivat valita liikunnan ylioppilaskokeeseen. Liikunnan, kuvataiteen ja musiikin voi kirjoittaa ensimmäisen kerran syksyllä 2029.

Kokeen pisteet jakautuvat puoliksi käytännön liikuntatehtävien ja kirjallisen kokeen kesken. Käytännön tehtävät mittaavat välineenkäsittelyä,

kehon ja liikkeen hallintaa sekä liikerytmin ymmärtämistä. Välineenkäsittelyn esimerkkitehtävässä kokelaalla on aikaa neljä minuuttia, joiden aikana hän voi uusia suorituksensa. Kaikki suoritukset videoidaan ja kokelas valitsee niistä mielestään parhaan, jonka arviointi on laadullista. Kokeen suunnittelussa mukana ollut Jyväskylän yliopiston liikuntatieteellisen tiedekunnan apulaisprofessori korostaa, että kyse on liikunnan kokeesta eikä urheilu- tai kuntotestistä. Voima ja nopeus eivät korostu, koska sukupuolten välillä on fyysisiä eroja. Esimerkkitehtävät eivät tule kokeeseen sellaisinaan. Kirjallisen kokeen sisältöä ei vielä tiedetä, koska sen suunnittelu alkoi vasta tänä syksynä.

Salibandyä pelaava opiskelija piti tehtäviä helppoina. Yleisurheilua harrastava opiskelija piti vaikeimpana rytmitehtävää, jossa oli tanssia. Lukion liikunnanopettaja toivoo, että koe nostaisi aineen arvostusta samaan tapaan kuin terveystiedon tulo ylioppilaskirjoituksiin aikoinaan. Hän toivoo kokeen innostavan liikkumaan myös yleislinjan opiskelijoita. Urheilulinjan opiskelijoista noin puolet kertoi olevansa kiinnostunut kirjoittamaan liikunnan. Opettajan mukaan tehtävät ovat urheilulinjalaisille keskimäärin varmasti helpompia kuin monelle yleislinjan opiskelijalle. Miten koe saadaan mittaamaan lukiossa opittua niin, ettei vuosien harrastustausta ratkaise arvosanaa?

03 Koulutuspolitiikka

TUVA ja työpajat: tuki ei saa katketa siirtymässä

Vanhempainliitto ja OAJ antoivat tällä viikolla lausuntonsa hallituksen esityksestä, joka muuttaisi oppivelvollisuuslakia ja siihen liittyviä lakeja (HE 213/2026 vp). Esitys koskee erityisesti tutkintokoulutukseen valmentavaa koulutusta eli TUVAA, jossa nuori voi korottaa perusopetuksen arvosanojaan ja tutustua lukion tai ammatillisen koulutuksen opintoihin (Vanhempainliitto). Uutta olisi, että oppivelvollisuutta voisi suorittaa myös nuorten työpajatoiminnassa. Lisäksi tarkennettaisiin säännöksiä oppivelvollisuuden keskeyttämisestä, kunnan ohjaus- ja valvontavastuusta, maksuttomuudesta ja majoituskorvauksesta.

Vanhempainliitto kannattaa sitä, että TUVAA-opiskelijoiden oikeudet ja koulutuksen pakolliset osat säädetään tarkemmin. Matkakorvauksissa liitto kuitenkin varoittaa, ettei "nopein matkustustapa" saa käytännössä tarkoittaa oletusta perheen autosta tai päivittäisestä kuljetusmahdollisuudesta. Liitto kannattaa myös oppivelvollisten erityisasemaa opiskelijavalinnoissa ja sitä, että se koskee vain kevään yhteishakua. Samalla se muistuttaa nuorista, jotka täyttävät 18 vuotta TUVAA-koulutuksen aikana, ovat muuttaneet maahan myöhemmin tai ovat ilman toisen asteen tutkintoa: jatkuvan haun säilyminen ei yksin takaa heille opiskelupaikkaa.

OAJ suhtautuu samaan kohtaan kriittisemmin (OAJ). Sen mukaan pelkkien oppivelvollisten asettaminen etusijalle voi heikentää niiden asemaa, jotka eivät enää

ole oppivelvollisia mutta joilla ei ole toisen asteen tutkintoa. OAJ muistuttaa myös, että TUVA jätettiin oppimisen tuen uudistuksen ulkopuolelle, vaikka siellä opiskelee paljon tukea tarvitsevia. Ilman laissa turvattua oikeutta tukeen opiskelijan tukipolku voi katketa juuri siirtymässä koulutusasteelta toiselle. Rahoituksen tarve ei järjestön mukaan ole hyväksyttävä syy sille, että tuen ketju katkeaa.

Työpajoissa Vanhempainliitto näkee sekä mahdollisuuden että riskin. Työpaja voi tarjota nuorelle mielekkään tavan vahvistaa valmiuksiaan ja löytää oma koulutuspolkunsaa. Liitto pitää kuitenkin ongelmallisena, että ilman opiskelupaikkaa työpajaan osallistuva oppivelvollinen ei esityksen mukaan saisi samoja etuuksia kuin koulutuksessa oleva. Liiton mukaan nuorelle on turvattava maksuton ateria, matkakulujen korvaus sekä hyvinvoinnin ja mielenterveyden tuki, eivätkä jo alkaneet tukisuhteet saa katketa. Esityksessä itsessään tunnustetaan epävarmuus siitä, saadaanko ilman opiskelupaikkaa olevia nuoria kiinnittymään työpajoihin. Väliaikainen työpajajakso ei myöskään pidennä nuoren oikeutta maksuttomaan koulutukseen.

Lain säätää eduskunta. Seuraukset kantavat ennen kaikkea nuoret, joilla ei ole opiskelupaikkaa ja jotka Vanhempainliiton mukaan ovat usein jo lähtökohtaisesti haavoittuvassa asemassa. Liitto vaatii, ettei nuoren osallistuminen työpajajaksolle saa riippua perheen taloudellisesta tilanteesta.

Valtakunnalliset kokeet: lisää mittaamista vai parempaa tiedon käyttöä?

Eduskunnan tarkastusvaliokunta arvioi 15. lokakuuta julkaistussa mietinnössään, että suomalaisen koulutuksen tietopohja on puutteellinen ja että tiedon puute vaikeuttaa oppimistulosten laskun syiden arviointia (Kuntaliitto). Valiokunta ehdottaa kansallisten kokeiden pilotointia ja opettajarekisteriä. Kansallinen koe tarkoittaisi koko ikäluokan tekemää, yhtenäisesti arvosteltavaa koetta. Valiokunta esittää myös, että hallitus käynnistää laajapohjaisen asiantuntijavalmistelun oppilaiden osaamisen ja hyvinvoinnin arvioinnin parantamiseksi (Karvi).

Tällä viikolla mietintöön vastasivat Kansallinen koulutuksen arviointikeskus Karvi, Kuntaliitto ja OAJ. Kaikki kolme pitävät tietopohjan vahvistamista

tärkeänä, mutta yksikään ei usko kokeiden yksinään paljastavan laskun syitä.

Karvin mukaan pohjoismaiset kokemukset osoittavat, ettei oppimistulosten heikkenemisen syitä ole kyetty tunnistamaan yksiselitteisesti, vaikka kansalliset kokeet ovat olleet käytössä pitkään (Karvi). Karvi kannattaa arvioinnin kattavuuden ja järjestelmällisyyden vahvistamista, mutta ensin pitäisi hyödyntää olemassa olevat rakenteet ja tietovarannot. Vaikutukset opetukseen, opettajien työhön, yhdenvertaisuuteen ja valtiontalouteen on sen mukaan arvioitava ennen uusia malleja. Karvi tekee koko koulutusjärjestelmän arvioinnit noin 4,6 miljoonan euron määrärahalta, jota se pitää pohjoismaisittain huomattavan pienenä. Lisää tietoa tarvittaisiin esimerkiksi opetustuntien määrästä, ryhmäkoosta, oppimisen tuen resursseista ja opetushenkilöstöstä.

Kuntaliiton blogissa muistutetaan, että ehdotus on saanut kannatusta etenkin taloustieteilijöiltä ja vähemmän kasvatustieteen tutkijoilta (Kuntaliitto). Huolina on esitetty koulujen ranking-listoja ja opetuksen kapenemista kokeista selviytymiseen. Kirjoittaja kysyy, mikä takaisi, että koko ikäluokan kokeet kertoisivat vaikuttavuudesta paremmin kuin Karvin otoksiin perustuvat arvioinnit. Tanskassa PISA-tulokset ovat kirjoittajan käsityksen mukaan laskeneet kokeista huolimatta. Hänestä järkevämpää olisi satsata jo valmisteilla olevaan osaamistakuuseen, jossa oppilaiden arviointia yhtenäistetään ja opettajille laaditaan yhteinen tehtäväpankki.

OAJ:n asiantuntija-artikkeli vastaa valiokunnalle kielteisesti (OAJ). Osaamisen lasku on sen mukaan näkynyt kotimaisissa ja kansainvälisissä kokeissa lähes 20 vuotta. Ongelma on toinen: peruskouluun on viime vuosina kohdistunut samanaikaisesti valtava määrä muutoksia. Tuki on uudistettu, vähimmäistuntimäärää lisätty kolmella tunnilla ja kännyköiden käyttöä rajoitettu samaan aikaan, kun kuntatalous on vaikeuksissa ja kouluverkko harvenee. Valtakunnallinen matematiikan koe ei artikkelin mukaan pystyisi kertomaan, mikä näistä tekijöistä nosti tai laski oppilaan tulosta.

Opettajarekisteristä järjestöt ovat eri mieltä. OAJ kannattaa sitä, koska kyselyihin perustuvat opettajatiedonkeruut ovat olleet työläitä eivätkä ole tuottaneet luotettavaa tietoa, eikä niitä ole 2020-luvulla enää tehty. Aiempien selvitysten mukaan rekisterin rakentaminen veisi noin neljä vuotta ja maksaisi noin 3

miljoonaa euroa. OAJ:n mukaan työn voisi aloittaa ensi vuonna alle 1 miljoonalla eurolla. Kuntaliiton blogin mukaan kelpoisten opettajien määrät selviävät jo nyt Kunta- ja hyvinvointialuetyönantajat KT:n tilastoista. Valiokunnan uusi ajatus kytkeä opettajatieto oppilaiden oppimistuloksiin on blogin mukaan radikaali ja arka, koska se koskettaisi opettajan autonomiaa, jota on pidetty suomalaisen koulun vahvuutena.

Mietinnön ja lausuntojen välinen kiista ei koske sitä, tarvitaanko tietoa. Se koskee sitä, mitä tietoa kerätään ja kenen käyttöön.

Opiskelu-oikeus ja turvallisuus: esitys eduskunnalle

Hallitus antoi torstaina 22. lokakuuta eduskunnalle esityksen, joka muuttaisi ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen opiskelijoiden soveltuvuutta ja turvallisuutta koskevia sääntöjä (OKM). Kyse on opiskeluun soveltumattomuuden ratkaisusta eli SORA-sääntelystä, joka koskee esimerkiksi opiskelijaksi ottamisen esteitä ja opiskelu-oikeuden peruuttamista. Lakien on tarkoitus tulla voimaan tammikuun alussa 2028 (Iltalehti).

Oppilaitos voisi jatkossa pyytää opiskelijalta rikosrekisteriotteen myös silloin, kun käytännön tehtäviin tai harjoitteluun sisältyy olennaisesti työskentelyä iäkkäiden tai vammaisten ihmisten parissa. Nyt otteen voi tietyissä koulutuksissa pyytää, kun opintoihin kuuluu olennaisesti työtä alaikäisten kanssa. Opiskelu-oikeus voitaisiin peruuttaa myös ihmiskauppaan, törkeään ihmiskauppaan tai naisen sukuelinten silpomiseen liittyvän rikoksen perusteella. Peruuttaminen olisi mahdollista myös silloin, kun opiskelu-oikeuden pidättämisen peruste ei ole poistunut 12 kuukauden kuluessa lainvoimaisesta pidättämispäätöksestä. Oppilaitokset voisivat tietyissä tilanteissa evätä opiskelijalta osallistumisen käytännön tehtäviin tai harjoitteluun. Niiden olisi ilmoitettava valvontaviranomaiselle sekä peruuttamisasian vireilletulosta että sen päättymisestä.

Esitys laajentaa suojaa iäkkäisiin ja vammaisiin ihmisiin, joiden parissa opiskelijat harjoittelevat. Ministeriön mukaan se myös vahvistaa opiskelijan oikeusturvaa, kun menettelyt yhtenäistyvät eri koulutusasteilla ja viranomaiset saavat ajantasaista tietoa. Kysymyksiä herättää ilmaus "tietyissä tilanteissa". Milloin harjoittelusta voitaisiin evätä,

kuka tilanteen arvioi ja miten opiskelija voi saada päätöksen arvioitavaksi?

Työsuojeluohjelma väkivallan ehkäisyyn

Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö on aloittanut työsuojeluohjelman valmistelun (OAJ). Ohjelman tavoitteena on luoda toimintamalleja ja lainsäädäntöä väkivaltatilanteiden ehkäisyyn ja niihin tehokkaampaan puuttumiseen opetuslalla. OAJ pitää ohjelmaa tärkeänä askeleena kohti turvallisempaa arkea päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Tarve näkyy opetusalan työelämäbarometrissa, jonka mukaan 14 prosenttia vastanneista oli joutunut viimeisen vuoden aikana väkivallan tai sen uhan kohteeksi (YLE).

Sukupuolistereotyytiat ja häirintä: selvitys kouluille

Opetus- ja kulttuuriministeriön teettämä selvitys etsii keinoja tukea koulujen aikuisia tasa-arvotyössä, erityisesti sukupuolistereotyytioiden purkamisessa ja häirintään puuttumisessa (OKM). Selvityksen tekivät tutkijatohtori Salla Myyry Itä-Suomen yliopistosta ja väitöskirjatutkija Sofia Kari Lapin yliopistosta (2026). Ministeriön mukaan aiemmat tutkimukset ovat osoittaneet, että kouluissa esiintyy edelleen häirintää ja että koulun käytännöt ovat monella tapaa sukupuolen mukaan eriytyneitä.

Selvitys tarkastelee Pohjoismaissa käytettyjä tasa-arvon edistämisen malleja ja tutkimusta siitä, miten oppimateriaalit käsittelevät sukupuolta, seksuaalisuutta, vähemmistöjä ja moninaisuutta. Sen mukaan koulutuksen järjestäjien, rehtorien ja opettajien roolia tasa-arvosuunnittelussa pitää vahvistaa, jotta jokainen opettaja tuntisi paremmin oikeutensa ja velvollisuutensa tasa-arvon edistäjänä. Sukupuolitietoisuuden eli sen ymmärtämisen, miten sukupuoli vaikuttaa koulun käytäntöihin, pitäisi kulkea läpi opettajankoulutuksen ja näkyä erityisesti opetusharjoittelussa. Uudet oppimateriaalit tuovat ihmisten moninaisuutta yhä enemmän esiin, mutta ne eivät selvityksen mukaan välttämättä ohjaa tarkastelemaan kriittisesti länsikeskeistä maailmankuvaa, kolonialismia tai rasismia. Selvityksen mukaan koulujen sukupuolittuneiden käytäntöjen nykytila on vielä tutkittava. Avoimia ovat esimerkiksi kysymykset siitä, millaisia toimintatapoja kouluissa on häirintään puuttumiseen ja miten opettajien ja oppilaiden sukupuolitietoisuus eroaa.

Oppilaalle kyse on siitä, puututaanko häirintään. Opettajalle kyse on siitä, tietääkö hän, mitä saa ja mitä pitää tehdä.

Opetuskieli yliopistoissa: suomi kaventuu, Aalto lisää kansalliskieliä rajatusti

Lappeenrantalainen lukiolainen harkitsi kemiantekniikan opintoja suomeksi kotikaupungissaan, mutta mahdollisuus katoaa (Yle). LUT-yliopisto siirtää suomenkielisen kemiantekniikan koulutuksen Lahden kampukselle, joten ensi vuodesta alkaen Lappeenrannassa alaa voi aloittaa vain englanniksi. Lukiolaisen mukaan muutos vaikutti suuresti siihen, ettei hän jäänyt LUTiin. Hän ja toinen lappeenrantalainen lukiolainen arvioivat, että siirtyminen suoraan lukiosta englanninkieliseen koulutukseen olisi vaikeaa.

LUTin 70 kandi- ja maisteriohjelmasta 45 on englanninkielisiä ja 25 suomenkielisiä. Koko Suomessa englanninkielisiä kandi- ja maisteriohjelmaa on jo yli 600 ja tänä vuonna niitä alkoi kuusi uutta kandiohjelmaa ja kahdeksan maisteriohjelmaa. LUTin provosti ymmärtää nuorten harmin mutta kannustaa hakemaan englanninkieliseen koulutukseen, koska kemianteollisuuden yrityksissä työkieli on usein englanti. Kotimaisten kielten keskuksen johtajan mukaan yliopistojen tärkein tehtävä on kuitenkin kouluttaa osaajia Suomen työelämään, eikä pelkästään englanniksi opiskeleva saa siihen tarvittavaa kielitaitoa. Hän toivoo, että korkeakoulujen rahoitus kannustaisi opetukseen suomeksi ja ruotsiksi.

Aalto-yliopisto on kulkenut osin toiseen suuntaan (Yle). Apulaisoikeuskansleri moitti yliopiston kielilinjauksia vuosina 2013 ja 2023. Ratkaisujen mukaan Aalto toimi perustuslain ja yliopistolain vastaisesti ja myös opiskelijat arvostelivat englannin liiallista käyttöä. Tammikuussa 2024 voimaan tulleiden linjausten jälkeen opiskelija voi joillakin englanninkielisillä kursseilla tehdä suoritukset suomeksi tai ruotsiksi. Muutoksia on tehty laajasti lukuvuosien 2026–2028 opetussuunnitelmiin. Vararehtorin mukaan on vaikea sanoa, kuinka suuri osa opetuksesta jää jatkossakin vain englanninkieliseksi, koska se riippuu opiskelijan omista valinnoista.

Yliopistot päättävät opetuskielestään lain rajoissa. Seuraukset näkyvät lukiolaiselle hakuvaiheessa, kun

suomenkielistä vaihtoehtoa ei kotikaupungista enää löydy.

Opintoseteli päätyi enimmäkseen yliopistoille

Elokuussa käyttöön otettu opintoseteli antaa alle 29-vuotiaalle, hiljattain toiselta asteelta valmistuneelle avoimen korkeakoulun opintoja maksutta (Yle). Syyskuun lopussa setelin oli aktivoinut noin 3 000 nuorta, jotka olivat ilmoittautuneet kurssille 27 000 opintopisteen verran. Tampereen yliopistossa seteliä on käytetty jo 600 kurssiin, kun taas joissakin ammattikorkeakouluissa sillä on maksettu alle 20 kurssia. Kolmivuotiseen kokeiluun on varattu yli 50 miljoonaa euroa, joka jakautuu opiskelijoiden valintojen mukaan. LUTin opintopalveluiden johtajan mukaan osalla korkeakouluista oli valmiiksi paljon etäkurseja. LUTissa kandidivaiheen opinnot tarjotaan ensisijaisesti lähiopetuksena, mikä on hänen arvionsa mukaan voinut karsia muualla asuvia käyttäjiä.

Lahtelainen nuori suorittaa setelillä Helsingin yliopiston yhden opintopisteen verkkokurssin neuropsykologiasta. Ilman seteliä kurssi olisi maksanut 75 euroa, eikä hän olisi hänen mukaansa ottanut sitä.

Hallituksen tavoitteena on, että puolet nuorista aikuisista olisi korkeakoulutettuja vuoteen 2030 mennessä. Nyt osuus on lähes 40 prosenttia. Usean korkeakoulun mukaan tavoite edellyttää, että erityisesti ammatillisesta koulutuksesta valmistuneet jatkavat korkeakouluun nykyistä enemmän. Tilastokeskuksen mukaan ammatillisen perustutkinnon suorittaneista vain noin viidennes opiskeli kolme vuotta valmistumisen jälkeen. Setelin käyttäjistä suurin osa on kuitenkin ollut ylioppilaita, jotka todennäköisesti jatkaisivat korkeakouluun muutenkin. Turun yliopistossa yli puolet käyttökertoista on kohdistunut kauppakorkeakoulun ja oikeustieteellisen tiedekunnan opintoihin, joiden pääsykokeista valitaan vain pieni osa. Turun ammattikorkeakoulun palvelupäällikkö kutsuu seteliä lohdutuspalkinnoksi ja kysyy, olisiko raha kannattanut käyttää tutkintopaikkojen lisäämiseen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön mukaan kokeilu on vasta alussa, sillä laki tuli voimaan vasta sen jälkeen, kun osa kohderyhmästä oli jo valmistunut. Ministeriö ei pidä ongelmana, että käyttäjät ovat etenkin ylioppilaita, koska kokeilun tarkoitus ei ole vaikuttaa opiskelijavalintoihin. Tavoitteena on tukea ja nopeuttaa

siirtymää korkeakouluun ja vähentää epävarmuutta. Opiskeltuja kursseja voi mahdollisesti lukea hyväksi, jos nuori pääsee tutkintokoulutukseen. Seuraava merkittävä vaihe on ministeriön mukaan ensi kevään yhteishaku. Kokeilu jättää kysymyksen siitä, tavoittaako maksuton opinto ne nuoret, joiden siirtymää korkeakouluun tavoite eniten edellyttää.

Aikuiskoulutustuki: paluu työvoimapulan ehdoin?

Hallitus lakkautti aikuiskoulutustuen vuonna 2024. Tukea maksettiin 2020-luvulla noin 30 000 suomalaiselle vuodessa (Yle). Elinkeinoelämän keskusliitto EK ehdottaa tilalle uudelleen koulutustukea, joka olisi ennen kaikkea työvoimapolitiikan väline (Ilta-Sanomat). Valtioneuvosto määritteli työvoimapula-alat, joille tukea voisi saada ja alueelliset erot otettaisiin

huomioon. Tuki kestäisi enintään kuusi kuukautta. Kokonaisia tutkintoja sillä ei suoritettaisi, paitsi hoiva-alalla, jossa esimerkiksi lähihoitajan työ vaatii tutkinnon. Tuki olisi kaikille sama, esimerkiksi puolet mediaanipalkasta eli noin 1 700 euroa kuukaudessa. Se rahoitettaisiin verovaroista ja maksettaisiin Kelan kautta, kun vanha tuki rahoitettiin työnantajien ja työntekijöiden työttömyysvakuutusmaksuilla. EK:n malli ei ole vielä valmis.

Ilta-Sanomien mukaan lakkautettua tukea käyttivät pääasiassa hyvin koulutetut, joiden työttömyysriski oli pieni. Sitä käytettiin paljon jatkokoulutukseen ja aloilla, joilla ei ollut työvoimapulaa. Vasemmistoliitto ja vihreät ovat luvanneet palauttaa jonkinlaisen tuen ensi vaalikaudella. EK:n mallissa valtioneuvosto päättäisi, mihin aikuinen voi tuella koulutautua. Mitä malli tarjoaisi aikuiselle, joka haluaa vaihtaa alaa muusta kuin työvoimapulan syystä?

04 Maailmalta

Mitä Suomen koulutukselle tapahtui? OECD kysyy, Milano ottaa mallia

Vuosisadan kahtena ensimmäisenä vuosikymmenenä ministerit, tutkijat ja toimittajat matkustivat Helsinkiin kysymään, mitä Suomi tekee toisin. Näin muistelee OECD:n koulutusjohtaja tällä viikolla julkaistussa kirjoituksessaan (OECD). Hänen mukaansa Suomi näytti yhdistäneen korkeat oppimistulokset oppilaiden hyvinvointiin, tasaiset tulokset koulujen välillä ja luotetut opettajat ilman tunkeilevaa valvontaa. Opettajien laatu on edelleen vaikuttava ja koulut poikkeuksellisen hyvin varustettuja. Silti oppimistulokset ovat laskeneet jyrkästi. Lasku ei alkanut koronasta vaan ulottuu paljon kauemmas.

Selitykseksi kirjoittaja tarjoaa kymmenien pienten muutosten yhteisvaikutusta. Teknologia ja sosiaalinen media tulivat luokkiin ja lapsuuteen, kun taas koulut kasvoivat ja monimutkaistuivat. Inklusio eli eri tavoin tukea tarvitsevien oppilaiden opettaminen samassa ryhmässä toi mahdollisuuksia mutta myös vaativia tehtäviä opettajille: koulujen sisäinen vaihtelu oppilaiden osaamisessa on kasvanut 23 prosenttia. Laaja-alainen opetus suunnitelmalla aiheutti kirjoittajan mukaan sekaannusta ja venytti opettajan roolia. Suomi nojaa opettajien ammatilliseen harkintaan kaksi kertaa

enemmän kuin OECD-maat keskimäärin, mikä alkoi kirjoittajan mukaan menettää tehoaan, kun yhä moninaisemmat luokat olisivat vaatineet vahvempaa johtamista ja objektiivisempia mittareita. Niiden oppilaiden osuus, joiden vanhemmat ottavat lapsen edistymisen itse puheeksi opettajan kanssa, on laskenut 21 prosenttiyksikköä. Yksikään tekijä ei kirjoittajan mukaan yksin selitä kehitystä, mutta yhdessä ne saattavat selittää.

Kirjoituksen laajempi viesti koskee lapsuutta kaikkialla. Tieto on muuttunut runsaaksi ja huomio niukaksi. Tekoäly voi kirjoittajan mukaan olla oppimisen suurin kiihdyttävä tai suurin oikotie sen ohi ja eron ratkaisee koulutus, ei teknologia. Hyvinvointi ei hänen mukaansa voi tarkoittaa sitä, että nuoret suojataan siltä ponnistelulta, jota oppiminen vaatii.

Samalla viikolla Helsingin Sanomat kertoi Milanon keskustassa toimivasta Simona Giorgi -koulusta, joka on kaupungin ensimmäinen suomalaista koulutusmallia hyödyntävä julkinen peruskoulu (Helsingin Sanomat). Yli 1 000 oppilaan ja kahden toimipaikan koulun julkisivussa kehoitetaan löytämään uudelleen koulussa käymisen ilo. Halukkaita oli enemmän kuin koulu pystyi ottamaan.

Suomessa OECD:n kirjoitus osuu keskelle kiistaa kansallisista kokeista. Objektiivisempien mittareiden

kaipuu on lähellä eduskunnan tarkastusvaliokunnan linjaa. Kirjoittajan oma havainto siitä, ettei mikään yksittäinen tekijä selitä laskua, on puolestaan lähellä OAJ:n ja Karvin perustelua sille, miksi kokeet eivät yksin paljasta syitä. Milanossa suomalaista koulutusmallia hyödyntävään kouluun oli halukkaita enemmän kuin se pystyi ottamaan. Kysymys on siitä, mikä sen ympärillä on muuttunut.

Ranskan lukiolaiset kaduilla, nuorten paine kaikkialla Euroopassa

Pariisin esikaupungissa Saint-Denis'ssä Paul Éluard'n lukion portit ovat olleet kiinni jo kolmatta viikkoa (Yle). Noin 2 000 oppilaan koulusta on tullut Ranskan lukioprotestien symboli. Yli kuukauden kestäneet mielenosoitukset alkoivat syyskuussa Pariisin lähiöstä. Lukiolaiset vaativat parempia kouluoloja ja apua opettajapulaan, rapistuviin rakennuksiin, suuriin ryhmäkokoihin ja pitkiin koulupäiviin. Paul Éluard'n lukion opettajat vaativat jo vuonna 2025 opetuksen keskeyttämistä rakennuksen kunnon vuoksi. Viimeisen vuoden opiskelijan mukaan osa katosta romahti alkuvuonna, vessat vuotavat ja seinillä on hometta. Ensimmäisen vuoden opiskelija kertoo tunneista, joilla on 31 oppilasta mutta liian vähän tuoleja ja pöytiä.

Sciences Po -yliopiston professorin mukaan koulujen rahoitus on Ranskassa aluehallinnon vastuulla, mikä luo suuria eroja varakkaiden keskustojen ja köyhien lähiöiden välille. Kyse on hänen mukaansa myös etnisestä eriarvoisuudesta, joka on maassa yhä eräänlainen tabu. Seine-Saint-Denis'n alueella vajaa kolmannes asukkaista on maahanmuuttajataustaisia ja reilu kolmannes elää köyhyysrajan alapuolella. Tuoreen tutkimuksen mukaan alueen lukioiden koulutustarjonta on suppeampaa kuin Pariisin lukioiden. Julkinen keskustelu on keskittynyt väkivaltaan ja ryöstelyyn, joiden takana on havaittu muitakin ryhmiä kuin lukiolaisia. Moni ranskalainen on arvostellut poliisia liian rajusta voimankäytöstä myös alaikäisiä kohtaan. Viimeisen vuoden opiskelija pelkää, että lukiolaisten asia peittyy väkivaltapuheen alle.

Lauantaina 24. lokakuuta kaduilla oli sisäministeriön mukaan noin 410 000 ihmistä, ammattiliittojen keskusjärjestö CGT:n mukaan yli 800 000 (Helsingin Sanomat). Poliisi oli sisäministerin mukaan pidättänyt lähes 1 000 ihmistä. Protestit koskevat nyt laajemmin muun muassa hallintoa, julkisen sektorin tilaa, hintoja ja elintason laskua. Mielenosoituksia nähtiin myös

Italiassa, Espanjassa, Portugalissa ja Albaniassa (Yle). Italiassa poliisi otti tilapäisesti säilöön lähes 400 ihmistä, joukossa runsaasti alaikäisiä. Albaniassa opiskelijoiden johtamat mielenosoitukset vaativat työtä ja parempaa koulutusta.

The Conversation -julkaisun analyysin mukaan nuorten turhautumista ei voi ymmärtää katsomatta olosuhteita, joissa he kasvavat (The Conversation). Maailman terveysjärjestön koululaistutkimuksen mukaan koulutyön paine kasvoi vuosina 2002–2022 monissa maissa. Vuonna 2022 lähes kaksi kolmasosaa 15-vuotiaista tytöistä koki koulutyön painetta, pojista alle puolet. Samaan aikaan koettu tuki perheeltä ja ikätovereilta heikkeni. EU:ssa 40 prosenttia nuorista on erittäin huolissaan hinnoista ja elinkustannuksista. Analyysin mukaan turhautumista lisää kokemus siitä, että nuorten tulevaisuutta koskevat päätökset tehdään ilman heidän todellista osallisuuttaan. Mielenosoitukset kertovat turhautumisesta, mutta myös toimijuudesta ja halusta vaikuttaa.

Ranskan lukiolaisten vaatimukset koskevat asioita, jotka näkyvät myös Suomen viikossa: kuntatalous on OAJ:n mukaan vaikeuksissa, yt-neuvotteluja käydään useissa kunnissa ja kouluverkko harvenee. Kotiopetuksen, kansallisten kokeiden ja koulutuspolkujen uudistuksissa voi kysyä samaa kuin analyysi: kuullaanko niissä nuoria itseään?

Ruanda: kouluruoka laajeni, luokalle jääminen jäi

UNESCO:n maailmanlaajuisen koulutusraportin blogi kertoo Ruandasta, jonka koulutusjärjestelmä toipui vuoden 1994 kansanmurhasta (UNESCO World Education Blog). Ennen kansanmurhaa alakoulun loppuun suorittaneiden osuus kasvoi noin 1 prosenttiyksikön vuodessa ja oli 49 prosenttia vuonna 1994. Vuonna 2000 se oli pudonnut 33 prosenttiin. Sen jälkeen osuus on kasvanut noin 2 prosenttiyksikköä vuodessa eli kaksi kertaa aiempaa nopeammin. Ruanda teki kuusivuotisesta alakoulusta maksuttoman vuonna 2003 ja laajensi maksuttomuuden yhdeksään vuoteen vuonna 2007. Maa on yksi raportin 35 maatapauksesta.

Koulurakentaminen ei aluksi pysynyt kasvun tahdissa. Oppilaita oli luokkahuonetta kohden 60 vuonna 2005 ja 83 vuonna 2020, vaikka monissa kouluissa opetettiin kahdessa vuorossa. Maailmanpankin lainalla rakennettiin noin 1 100 koulua, mikä lähes kaksinkertaisti julkisten alakoulujen määrän ja palautti

suhteen 60 oppilaaseen vuoteen 2024 mennessä. Opettajia palkattiin kahdessa vuodessa noin 17 000, yhtä paljon kuin edellisten 20 vuoden aikana. Hallitus muutti rekrytointitapaa, kun vuosien 2019 ja 2020 kokeissa vain 2 prosenttia ja 15 prosenttia hakijoista läpäisi: opettajia alettiin palkata opintosuoritusten perusteella ja aluksi yhden vuoden koesopimuksella.

Kouluruokailu laajeni yhtä nopeasti. Lukuvuonna 2022/23 alakoululaisista 93 prosenttia sai kouluaterian. Hallitus kattoi kotimaisista varoista 93 prosenttia kustannuksista ja rajasi vuonna 2022 summaa, jonka vanhemmilta voi periä. Muhangan piirikunnassa opettava opettaja kertoo, että ennen ohjelmaa luokassa saattoi aamulla olla 56 oppilasta ja lounaan jälkeen noin 25, koska muut lähtivät kotiin etsimään ruokaa. Nyt lapset jäävät koko päiväksi ja keskittyvät paremmin. Investoinneista huolimatta vain 38 prosenttia oppilaista suorittaa kuusivuotisen alakoulun kuudessa vuodessa. Luokalle jääminen väheni vuosina 2007–2018, mutta nousi 30 prosenttiin vuonna 2021.

Raportin viesti on, että edistys riippuu olosuhteista eikä mikään yksittäinen toimi riitä yksinään. Ruandan opettajan kertomus ruoan merkityksestä oppimiselle kytkeytyy Suomen viikkoon kahdesti: kotiopetuksessa olevalla lapsella ei pääasiassa ole oikeutta kouluruokailuun (OKM). Vanhempainliitto taas vaatii maksutonta ateriaa työpajoissa oleville nuorille (Vanhempainliitto). Ruandan luvut näyttävät myös, että kouluun pääsy ja koulussa eteneminen ovat eri asioita.

Englannin kouluille esitetään antisemitismin nimeämistä omaksi haitakseen

Englannin koulujen ja oppilaitosten odotetaan suhtautuvan antisemitismiin aiempaa tiukemmin

hallituksen tilaaman riippumattoman selvityksen jälkeen (The Guardian). Selvitystä johtanut koulujen tarkastusviranomaisen Ofstedin entinen pääjohtaja löysi monia tapauksia, joista ei ilmoitettu tai joihin opiskelijat ja opettajat eivät puuttuneet. Hänen mukaansa yleinen sitoutuminen rasismiin ja vihan vastustamiseen ei ole tunnistanut antisemitismia omana vihan muotonaan. Ilmiö on hänen mukaansa nimettävä, jotta tiedetään, mitä vastaan toimitaan.

Selvitystä varten tehdyssä kyselyssä yksi viidestä oppilaasta kertoi nähneensä antisemitismia ja kolme viidestä juutalaisoppilaasta kokeneensa sitä. Alle puolet uskoi, että asiaan puututtaisiin ilmoituksen jälkeen. Juutalaisyhteisöä tukevan CST:n mukaan ilmoitukset kouluissa nousivat ennätystasolle, vuoden 2025 alkupuoliskon 112 tapauksesta 178:aan vuoden 2026 vastaavana aikana. Hallituksen odotetaan hyväksyvän selvityksen 27 suositusta. Niihin kuuluvat materiaalit, opettajien koulutus, rehtoreille kansallinen neuvontapuhelin, holokaustin opetuksen vahvistaminen ja selkeät ilmoitus- ja puuttumismenettelyt. Kouluja kannustetaan omaksumaan kansainvälisen holokaustin muistoliiton IHRA:n työmääritelmä antisemitismistä. Selvityksen johtajan mukaan tarvitaan myös vahvempaa ohjeistusta poliittisesta puolueettomuudesta, jotta oppilaat voivat keskustella vaikeista aiheista ilman, että opettajat tuovat esiin omia näkemyksiään.

Englannin luvut herättävät kysymyksen, joka koskee myös suomalaisia kouluja: uskovatko oppilaat, että ilmoitukseen puututaan? Opetus- ja kulttuuriministeriön tällä viikolla julkaistun selvityksen mukaan häirintään puuttumisen käytännöistä Suomen kouluissa tarvitaan vielä tutkimusta (OKM).

05 Kodin ja koulun välissä

Päiväunet: lapsen rytmi, perheen ilta ja päiväkodin arki

Lapsen ei ole pakko nukkua päiväkodissa päiväunia, sanoo vanhempien kasvatusneuvojana toimiva varhaiskasvatuksen opettaja ja lasten uniohjaaja, joka työskenteli päiväkodeissa 15 vuotta (Helsingin Sanomat). Hänen mukaansa joissakin päiväkodeissa koko ryhmän on yhä maattava hiljaa pimeässä huoneessa tunnin tai pidempään. Kolmivuotiaalle, joka

ei nukahda, se on hänen mielestään kohtuuton vaatimus. Lepohetki on tärkeä kaikille lapsille, mutta se voi tarkoittaa myös kirjan lukemista, äänikirjaa tai muuta rauhallista puuhaa.

Toisella puolella ovat vanhemmat, jotka pyytävät herättämään lapsensa vartin, puolen tunnin tai 45 minuutin kuluttua nukahtamisesta. Kasvatusneuvojan mukaan vanhemmat ovat entistä tietoisempia ja valmiimpia kyseenalaistamaan käytäntöjä. Laajempana

ongelmana hän pitää tarpeettoman pitkiä päiväunia, jotka voivat johtaa kierteeseen: lapsi valvoo iltaisin myöhään ja vanhempi herättää aamulla rättiväsyneen lapsen. Päiväkodissa nähdään vain se, että lapsi nukahtaa hetkessä. Unen tarve näkyy parhaiten viikonloppuisin, lomilla sekä arki-iltoina ja -aamuina.

Ryhmässä, jossa on 20 lasta, jokaisen herättäminen omaan aikaansa on kuitenkin epärealistista. Ovi kävisi tiuhaan ja liike voisi herättää muita. Monessa päiväkodissa henkilöstöpula on todellisuutta ja jokainen lepo hetkeen tarvittava aikuinen on poissa tauolta, suunnittelusta tai kirjaamisesta. Suomen lähi- ja perushoitajaliitto Superin verkkolehden mukaan vanhemmista on tullut yhä vaativampia, mikä voi uuvuttaa hoitajia (Ilta-Sanomat). Lastenhoitajan mukaan hoitajille saatetaan sanoa, että lapsi pissaa vain lattiakaivoon. Superin asiantuntijan mukaan työntekijät ovat helppoja maalitauluja, kun vanhempi purkaa kiukkuaan vaikkapa unohtuneista kuravaatteista. Kokeneen päiväkodinjohtajan mukaan yleisimmät erikoiset toiveet koskevat päiväunia, mutta valtaosan vanhempien kanssa yhteistyö toimii hyvin. Toiveita saa ja pitää esittää.

Kasvatusneuvoja kertoo päiväkodeista, joissa on löydetty moneen tarpeeseen sopiva ratkaisu. Kaikki aloittavat lepo hetken lepo huoneessa ja kuulevat sadun, minkä jälkeen ne, jotka eivät nuku, siirtyvät toiseen tilaan rauhalliseen puuhaan. Ryhmän jakamiseen voidaan lainata aikuisia toisesta ryhmästä tai suunnittelu aikaa siirtää toiseen hetkeen. Vanhempi voi auttaa kertomalla päiväkotiin, millaisia perheen illat ja aamut ovat. Merkkejä unen tarpeesta ovat esimerkiksi nukahtelu autoon tai ruokapöytään ja yliväsymyksestä johtuva rajojen koettelu illalla. Se, että näin on aina toimittu, ei kasvatusneuvojan mukaan ole peruste olla kehittämättä toimintaa.

Tekoäly on jo lapsen taskussa

Itsenäisyyden juhluvuoden lastensäätiö Itla ja Digirauha ry teettivät E2 Tutkimuksella kyselyn, johon vastasi syyskuussa internetpaneelissa 1 067 lasta ja nuorta, jotka olivat 11–17-vuotiaita (MTV Uutiset). Vastaajista 78 prosenttia käyttää tekoälyä ja lähes puolet joka päivä. Jo 4.–6.-luokkalaisista käyttäjiä on 71 prosenttia ja käyttäjistä 94 prosenttia käyttää tekoälyä mobiililaitteella (Ilta-Sanomat). Tekoälyllä etsitään eniten tietoa, mitä kertoi tehneensä 67 prosenttia vastaajista. Lähes puolet on käyttänyt sitä koulutehtäviin ja läksyihin. Alakoululaiset tekevät

tekoälyllä enemmän kuvia ja videoita, kun taas toisella asteella se on useammin opiskelun apuväline.

Yli puolet vastaajista luottaa tekoälyn antamaan tietoon, pojat hieman tyttöjä useammin (Yle). Ala- ja yläkouluikäisistä lähes kaksi viidestä kertoo, ettei erota tekoälyn tekemiä sisältöjä aidoista kuvista ja videoista. Joka viides on keskustellut tekoälyn kanssa asioista, joista ei voi puhua muiden kanssa ja vanhemmista vastaajista näin kertoo yli neljännes (Ilta-Sanomat). Kyselyn tekijöiden mukaan erityistä huolta herättävät ne 7 prosenttia, jotka keskustelevat tekoälyn kanssa, koska heillä ei ole muita, joiden kanssa puhua.

Itlan toimitusjohtajan mukaan aikuisten kysymys siitä, pitäisikö lasten käyttää tekoälyä, on osittain vanhentunut, koska valtaosa jo käyttää. Tärkeämpää on varmistaa, että käyttö on turvallista ja tukee lasten kasvua, hyvinvointia ja toimijuutta. Iso osa vastaajista kertoo, ettei koulussa ole keskusteltu tekoälyn hyödyistä, haitoista tai pelisäännöistä. Digirauha ry:n puheenjohtajan mukaan tekoälyllä tehtyjen sisältöjen tunnistaminen voi olla uusi kansalaistaito. Ilta-Sanomien pääkirjoitus muistuttaa, että läksyapurina tekoäly voi tukea oppimista, mutta se voi myös tarjota valmiita vastauksia liian helposti. Silloin tiedon vertailu eri lähteistä ja sen merkityksen arviointi jäävät tekemättä. Monet sovellukset ovat lisäksi kaupallisten yhtiöiden, jotka keräävät käyttäjistään tietoja.

Pelottava kissahahmo ja lapsen todellinen pelko

Sosiaalisessa mediassa, erityisesti Tiktokissa, leviää videoita, joissa lastenkirjoista tuttu kissahahmo esitetään uhkana, jota on "havaittu" eri paikoissa tai joka on "tulossa" jollekin paikkakunnalle tai kouluun (Yle). Ilmiö on levinnyt myös Suomeen. Oulun poliisi on saanut siitä yhteydenottoja, mutta se ei ole etsinnöistään huolimatta tavoittanut yhtään kissapukuun pukeutunutta henkilöä. Kokkolalaisen Koivuhaan koulun rehtori sai tiedon vanhemmilta, joiden viestien mukaan asia huolestuttaa lapsia.

Sosiaalisen median ongelmassa neuvovan Someturvan lakiasian ja operatiivisen johtajan mukaan kaava on tuttu, sillä noin kymmenen vuotta sitten vastaavaa pelkoa aiheuttivat klovneiksi pukeutuneet ihmiset. Algoritmit suosivat vahvoja tunteita herättävää sisältöä, joten pelotteluvideot keräävät helposti paljon näyttökertoja. Ruotsissa ilmiötä on tutkittu pidempään. Siellä tehdyt selvitykset ovat hänen mukaansa

osoittaneet, että taustalla on harvoin aitoa uhkaa, koska kyse on tekoälyllä tehdyistä videoista. Tekoälyn sisältöjen tunnistaminen on vaikeaa noin kolmannekselle Itlan ja Digirauhan kyselyyn vastanneista lapsista ja nuorista (Ilta-Sanomat).

Someturvan asiantuntijan ensimmäinen neuvo huoltajille on vahvistaa lapsen turvallisuuden tunnetta kertomalla, että aikuiset pitävät tilanteen hallinnassa. Lapselle voi sanoa, että videot eivät todennäköisesti ole totta. Niitä ei pidä jakaa eteenpäin, vaan häiritsevän sisällön voi ilmiäntää alustalla. Koulun kannattaa kertoa ilmiöstä huoltajille, jotta asiaa voidaan käsitellä myös kotona.

Koivuhaan koululla opettajat keskustelevat lapsia huolestuttavista ilmiöistä keskenään ja koko henkilökunta kuraattoria ja terveydenhoitajaa myöten pysyy kuulolla. Lapsille annetaan tarvittaessa keskusteluapua. Rehtori varoittaa ylireagoimasta, koska suurella voimalla etukäteen liikkeelle lähteminen voi nostattaa enemmän paniikkia kuin auttaa. Opetussuunnitelmauudistuksessa digitaalisuus tuodaan omaksi kokonaisuudekseen ja osaksi oppiaineita vuoteen 2028 mennessä. Kodin merkitys on rehtorin mukaan silti ratkaiseva: somealustoilla on ikärajat syystä ja huoltajien velvollisuus on pitää niistä kiinni. Uhka voi olla keksitty, mutta Someturvan asiantuntijan sanoin lapsen pelko on todellinen ja se kannattaa ottaa vakavasti.

OSA 2 · LÄHITARKASTELUSSA

Lähitarkastelussa

TÄSSÄ OSASSA

06 Kiirehtimättä kohti ymmärrystä
07 Tutkimus

08 Hankkeet ja rahoitus
09 Seurattavaa

06 Kiirehtimättä kohti ymmärrystä

Iltapalapöydässä kolmasluokkalainen vastaa kysymykseen koulupäivästä samalla sanalla kuin eilen ja toissapäivänä: hyvä. Hän ei kerro välitunnista, jolla hänet jätettiin taas pelin ulkopuolelle, eikä siitä, millä nimellä häntä huudeltiin liikuntatunnin jälkeen pukuhuoneessa. Koko kotimatkan hän on punninnut, kumpi olisi pahempi: se, mitä nyt tapahtuu, vai se, mitä tapahtuisi, jos aikuiset saisivat tietää. Kantelupukiksi ei halua kukaan.

Helsingin Sanomien haastattelema kiusaamiseen syventynyt asiantuntija pukee sanoiksi sen, minkä lapsi tekee hiljaa: lapset ovat sisäistäneet, ettei kiusaamisesta kuulu kertoa (Helsingin Sanomat). Hänen mukaansa enemmistöstä erottuminen altistaa kouluissa väkivallalle, eikä ilmiöstä ole vuosikymmenien aikana päästy eroon. Lehden mukaan kouluissa on nyt myös uusi kiusattujen ryhmä, sotaa paenneet ukrainalaislapset, joita tuoreen tutkimuksen mukaan kiusataan alakoulussa lähes kolme kertaa niin usein kuin muita. Kouluterveyskyselystä puolestaan selviää, että kouluissa kiusataan paljon myös muita maahanmuuttajataustaisia lapsia sekä vähävaraisten perheiden lapsia (Helsingin Sanomat).

Kantelupukki on lasten kielessä se, joka vie toisten asiat aikuisille. Kasvatus & Aika -lehti julkaisi 22.10. kirjoituksen, jonka otsikossa sama sana kalkattaa: Kantelupukki kalkattaa. Leiman voima näkyy iltapalapöydässä. Kolmasluokkalainen ei vaikenne siksi, ettei hänellä olisi sanoja. Hän vaikennee, koska on laskenut, mitä kertominen maksaisi.

Opettajan silmiin osuu välitunnista vain osa. Samalla viikolla Yle kertoi koulujen arjesta, johon kuuluvat tappouhkaukset jo ensimmäisellä luokalla ja päivittäiset soitot poliisille. Oppilaitoksissa on tehty vuosina 2024–2026 liki 20 000 rikosilmoitusta, kun vuosina 2021–2023 poliisille ilmoitettiin vajaasta 9 000 rikoksesta (Yle). Määrä on yli kaksinkertaistunut, vaikka vuosi 2026 on vielä kesken. Pelkistä luvuista ei voi päätellä, kertooko kasvu väkivallan lisääntymisestä vai siitä, että tekoja viedään poliisille aiempaa herkemmin. Luvut kertovat joka tapauksessa vain siitä, mitä poliisille on ilmoitettu. Kiusaamiseen syventyneen asiantuntijan huoli koskee sitä osaa, josta lapsi ei kerro. Aikuisten tueksi opetus- ja kulttuuriministeriö julkaisi

23.10. teettämänsä selvityksen hyvistä käytännöistä, joilla koulujen ja oppilaitosten aikuisia voitaisiin tukea tasa-arvotyössä ja erityisesti sukupuolistereotyyppien purkamisessa sekä häirintään puuttumisessa (opetus- ja kulttuuriministeriö).

Hiljaisuutta on myös aikuisten puolella ja viikon kaksi uutista osuvat rinnakkain luettuina samaan kohtaan. Kouluterveyskyselyn mukaan vähävaraisten perheiden lapsia kiusataan kouluissa paljon (Helsingin Sanomat). Itä-Suomen yliopiston laajan opettajatutkimuksen mukaan taas oppilaiden yhteiskuntaluokasta puhuminen tuottaa monille opettajille vaikeuksia. Tutkimusta johtanut professori kuvaa, että opettajat puhuvat usein sujuvasti omasta luokkataustastaan, mutta oppilaiden kohdalla sanat katoavat. Tutkimusaineistossa toistuu esimerkkinä kysymys suksista ja siitä, voiko koulussa hiihtää farkuissa (Yle). Pukuhuone, jossa kolmasluokkalaisten nimeä huudeltiin, on juuri sellainen paikka, jossa varusteiden erot näkyvät kaikille.

Vanhempi kuulee iltapalalla sanan hyvä eikä näe, mitä sen alla on. Vaikeat asiat eivät silti aina jää kokonaan sanomatta, sillä kuulija voi olla joku muu kuin ihminen. MTV Uutisten mukaan syyskuussa internetpaneelissa toteutettuun kyselyyn vastasi 1 067 lasta ja nuorta. Kyselyn mukaan joka viides koululainen uskoutuu tekoälylle vaikeista aiheista (MTV Uutiset). Ylen mukaan E2 Tutkimuksen syyskuussa internetpaneelilla toteuttamasta kyselystä käy ilmi, että lähes puolet lapsista ja nuorista käyttää tekoälyä joka päivä (Yle). Ilta-Sanomat kuvaa pääkirjoituksessaan tekoälyä lasten ja nuorten luotetuksi kaveriksi ja yksinäisyyden lievittäjäksi. Lehden mukaan syyskuussa kerätyn aineiston perusteella tekoälyä käyttää jo 71 prosenttia 4.–6.-luokkalaisista ja lähes kahdeksan kymmenestä kaikista 11–17-vuotiaista vastaajista (Ilta-Sanomat).

Onko kone lapselle silta, jota pitkin vaikea asia löytää lopulta aikuisen kuultavaksi, vai huone, johon asia jää? Voi olla, että lapsi saa koneen kanssa ensimmäistä kertaa sanat sille, mitä hänelle tapahtuu. Voi myös olla, että koneelle kertominen tyydyttää tarpeen kertoa, eikä asiasta kuule koskaan kukaan, jolla on valta muuttaa välituntia. Kyselyjen prosentit kertovat käytön

yleisyydestä. Siitä, kumpi lapsen elämässä toteutuu, ne eivät kerro.

Englannissa hallituksen maaliskuussa käynnistämä selvitys esittää, että koulujen on tunnistettava antisemitismi omaksi haitan lajikseen. Selvitys käynnistettiin antisemitististen välikohtausten jälkeen ja yksi niistä oli viime vuoden lokakuussa tehty isku Manchesterin Heaton Parkin synagogaan. CST-järjestön kirjaamat ilmoitukset kouluissa tapahtuneesta antisemitismistä nousivat vuoden 2025 ensimmäisen puoliskon 112 tapauksesta 178 tapaukseen vuoden 2026 vastaavalla jaksolla, mikä on korkein järjestön koskaan kirjaama taso (The Guardian). Ehdotukseen sisältyy kysymys, joka koskee myös suomalaista koulua ukrainalaislapsineen. Auttaako haitan nimeäminen omaksi lajikseen aikuisia

näkemään sen ja lasta kertomaan siitä, vai vetääkö luokittelu uusia rajoja niiden lasten ympärille, joita erottuminen enemmistöstä jo valmiiksi altistaa?

Kysymys koskee myös aikuisia itseään. Asiantuntijan mukaan erottumisen vaarasta ei ole päästy eroon vuosikymmenien aikana, joten tämän päivän vanhemmat ja opettajat ovat itse käyneet koulua aikana, jolloin sama ilmiö oli jo olemassa. Mitä seurasi, kun oma kouluaikainen minä kertoi tai jätti kertomatta? Vastaus voi kulkea mukana, kun aikuinen kysyy lapseltaan, miten päivä meni.

Huomenna kolmasluokkalainen vastaa iltapalalla taas samalla sanalla. Hän osaa kyllä puhua. Vaikeneminen ei ole hänessä puute vaan opittu taito. Sana hyvä on lyhyt, mutta sen alle mahtuu koko koulupäivä.

07 Tutkimus

Moni opettaja hakeutuu huono-osaisten alueiden kouluihin ja viihtyy niissä

Itä-Suomen yliopiston yleisen kasvatustieteen tutkimusryhmä selvitti, millaisiin kouluihin opettajat hakeutuvat ja mikä saa heidät jäämään tai lähtemään. Aineisto koostuu lähes 3 000 opettajan kyselyvastauksista ja 250 haastattelusta. Yle kuvaa tutkimusta poikkeuksellisen laajaksi. Tulokset on koottu tietokirjaksi *Opettajuus eriytyvässä Suomessa* (Kosunen ym. 2026), joka julkaistiin tiistaina 20.10. (Yle).

Ylen mukaan tulos on päinvastainen kuin oletus, että opettajat hakeutuisivat helpouden perässä hyväosaisten alueille. Moni opettaja suorastaan hakeutuu tilastollisesti huono-osaisten alueiden kouluihin ja viihtyy niissä pitkään. Tutkimusta johtaneen professorin mukaan opettajien puheessa ei näy samanlaista tiettyjen koulujen välttelyä, jonka tutkijat tunnistavat suomalaisten vanhempien kouluvalintapuheesta varsin usein. Osalle opettajista oppilaiden moninaisuus oli nimenomaan syy opettaa alueen koulussa. Yksi haastateltu opettaja kertoi koulustaan, jossa on oppilaita monenlaisista sosioekonomisista tilanteista ja kulttuureista. Hän oli halunnut jatkaa siellä, koska oli kokenut ajan myötä kertyvän oppilastuntemuksen arvokkaaksi (Yle).

Professorin mukaan opettajia vetävät näihin kouluihin työn merkityksellisyys ja resurssit. Moni opettaja kokee, että hänet on koulutettu nimenomaan erilaisista taustoista tulevien lasten opettamiseen. Huono-osaisten alueiden koulut saavat lisäksi usein lisärahoitusta, jonka turvin ne voivat esimerkiksi pitää ryhmäkoot pienempinä, panostaa pedagogiseen työhön tai palkata enemmän työntekijöitä. Lisärahaa saavat muun muassa koulut, joiden oppilaiden perheissä on paljon pienituloisuutta, työttömyyttä, matalaa koulutustasoa tai vieraskielisiä vanhempia (Yle).

Opettajat eivät tutkimuksen mukaan yleensä vaihda työpaikkaa vaikeiden oppilaiden vuoksi. Todelliset syyt ovat arkisempia: määräaikaisten työsuhteiden päättyminen, pitkät työmatkat ja johtamisen ongelmat (Yle). Niistä kaksi, määräaikaaisuudet ja johtaminen, liittyvät työnantajan ja koulun johdon ratkaisuihin.

Toinen havainto koskee yhteiskuntaluokkaa. Oppilaiden yhteiskuntaluokasta puhuminen tuottaa monille opettajille vaikeuksia, vaikka moni heistä opettaa mielellään huono-osaisten alueiden kouluissa. Tyypillinen opettaja on valkoinen keskiluokkainen nainen, joka on kasvanut kahden Suomessa syntyneen vanhemman perheessä. Professorin mukaan Suomessa on ollut vaikea puhua yhteiskuntaluokasta. Ajatus siitä, että kaikki kuuluvat samaan suureen keskiluokkaan, ei hänen mukaansa

pidä paikkaansa. Hän katsoo myös, että koulu vahvistaa keskiluokkaisia tapoja ja arvoja (Yle).

Lasten erilaiset lähtökohdat voivat tulla esiin vaikkapa silloin, kun luokassa vaihdetaan syyslomakuulumisia. Yksi tutkimukseen osallistunut opettaja kertoi maininneensa oppilailleen käyneensä elämänsä aikana Pariisissa kaksi kertaa. Oppilaiden reaktioista hän näki, että ajatus Ranskan-matkasta tuntui osalle kaukaiselta. Oletus keskiluokkaisuudesta voi paljastua myös vaatimuksesta tuoda omat eväät, osallistua maksullisiin tapahtumiin tai hankkia liikuntavälineitä. Toinen opettaja kertoi yrittävänsä olla olematta keskiluokkainen akateeminen täti-ihminen, koska oppilaiden taustat ovat erilaisia. Hän arveli silti näiden piirteiden huokuvan hänestä yrityksestä huolimatta (Yle).

Oppilaalle havainnolla on suora merkitys. Tutkimuksen mukaan oppilaan ”oppimattomuus” tai ”huono asenne” voi selittyä myös sillä, ettei keskiluokkainen koulu osaa kohdata työväenluokkaisen oppilaan maailmaa. Professorin mukaan keskiluokkaisten oppilaiden kotona oppimia toimintatapoja saatetaan palkita koulussa, kun taas työväenluokkaisista taustoista tulevien lasten toisenlaiset taidot eivät aina saa samaa arvostusta. Keskiluokkaan samaistuvan oppilaan on siksi helpompi edetä koulupolulla (Yle).

Tutkimusryhmä haluaa tarjota opettajille työkaluja eri taustoista tulevien oppilaiden kanssa toimimiseen, jotta kouluarki olisi helpompaa sekä oppilaille että opettajille. Vanhemmalle, joka punnitsee lapsensa koulua tilastojen perusteella, tulos kertoo, että huono-osaiseksi luokitellun alueen koulussa voi työskennellä opettajia, jotka ovat valinneet koulun tietoisesti ja viihtyvät siinä pitkään. Keskiluokan asemaa käsittelee otsikossaan myös Kasvatus & Aika -lehden 22.10. julkaisema artikkeli Keskiluokan etuja valvomassa.

Tutkimus perustuu opettajien kyselyvastauksiin ja haastatteluihin, joten se kertoo opettajien perusteluista ja kokemuksista sellaisina kuin he itse ne kuvaavat. Ylen juttu ei kerro, miten opettajien pysyvyys näkyy oppilaiden oppimisessa. Osa koulujen vetovoimasta nojaa lisärahoitukseen, mikä jättää avoimeksi kysymyksen: kestääkö vetovoima, jos raha vähenee?

Adaptiivinen testaus: hieman enemmän motivaatiota ja hieman enemmän ahdistusta

Tietokoneadaptiivisessa testauksessa (computerised adaptive testing, CAT) kone valitsee seuraavan tehtävän sen perusteella, miten testattava on vastannut aiempiin. Kirjoittajien mukaan menetelmää on sovellettu laajasti suurissa arvioinneissa eri puolilla maailmaa. Vertaisarvioidussa npj Science of Learning -lehdessä 20.10. julkaistussa kattokatsauksessa Song, Li ja Zheng (2026) kokosivat yhteen meta-analyytit, joissa on tutkittu menetelmän hyötyjä ja riskejä (npj Science of Learning). Kattokatsaus on tutkimus, joka yhdistää jo tehtyjä meta-analyyseja.

Katsaus rekisteröitiin ennalta PROSPERO-rekisteriin (CRD420251207547). Mukaan tuli kymmenen meta-analyyseja kuudesta raportista. Niiden otoskoot vaihtelivat 2 830:sta 32 735:een ja otoskokojen mediaani oli 16 842. Lähteitä haettiin PubMed-, ProQuest PsycINFO-, Scopus- ja Web of Science -tietokannoista. Tutkijat yhdistivät efektikoot uudeksi meta-analyyseiksi ja arvioivat laadun Joanna Briggs Instituten järjestelmällisten katsausten arviointityökalulla (npj Science of Learning).

Tulos on kaksijakoinen. Adaptiivinen testaus oli yhteydessä parempaan motivaatioon ($d = 0,08$) ja myönteisiin tunteisiin ($d = 0,13$). Samalla se oli yhteydessä suurempaan ahdistuksen riskiin ($d = 0,08$) ja heikompiin testituloksiin (mediaani $d = -0,08$). Kirjoittajat nostavat esiin juuri sen, että lisääntynyt motivaatio ja ahdistus esiintyvät yhtä aikaa. Kaikki efektikoot jäivät alle $0,15:n$, joten erot ovat pieniä.

Oppilaalle tulos tarkoittaa, että sama koe voi tuntua yhtä aikaa innostavammalta ja ahdistavammalta. Suomessa mittaaminen on viikon keskusteluissa ajankohtainen. Eduskunnan tarkastusvaliokunta arvioi 15.10. julkaistussa mietinnössään suomalaisen koulutusjärjestelmän tietopohjan puutteelliseksi (Kuntaliitto). Valiokunta esittää mietinnössä TrVM 11/2026 vp useita koulutuspoliittisia uudistuksia sekä tietopohjan vahvistamista oppimistulosten laskuun vastaamiseksi. Karvi antoi aiheesta lausuntonsa 22.10. (Karvi). Kuntaliiton blogin otsikko muistuttaa, etteivät oppimistulokset parane pelkästään mittaamalla. OAJ puolestaan kysyy asiantuntija-artikkelissaan, auttavatko valtakunnalliset kokeet koulun uudistusmyllerryksessä (OAJ). Katsaus tuo keskusteluun testin tekijän näkökulman: mittaustapa ei

ole yhdentekevä sille, miltä koe tuntuu ja mitä se näyttää. Mittaustavan valitsevat aikuiset, mutta sen tuntee oppilas.

Katsaus kokoa aiemmissa meta-analyyseissa havaittuja yhteyksiä. Kirjoittajat toivovat itse lisää laadukkaita meta-analyysseja, jotka kattaisivat laajemmat yhteydet, useammat käyttötilanteet ja monipuolisemmat tulostulokset. Tutkimuksen rahoitti Kiinan kansallinen luonnontieteellinen tutkimussäätiö (National Natural Science Foundation of China). Kirjoittajat ilmoittavat, ettei heillä ole eturistiriitoja (npj Science of Learning).

Ratkaisuvideon tekeminen voi parantaa suoriutumista samankaltaisissa tehtävissä

EdArXiv-palvelussa 22.10. julkaistu preprint eli vielä vertaisarvioimaton käsikirjoitus tarkastelee, miten matemaattisten ratkaisuvideoiden tekeminen ja vertaisarviointi vaikuttavat yliopisto-opiskelijoiden ongelmanratkaisuun (EdArXiv). Tutkijat lähestyvät aihetta digitaalisen tehtäväsuunnittelun ja syvän aktiivisen oppimisen näkökulmista. Tutkimus tehtiin suurella ensimmäisen vuoden kurssilla, jonka opiskelijoiden pääaine oli jokin muu kuin matematiikka.

Opiskelijoiden tehtävänä oli nauhoittaa lyhyt video, jossa he ratkaisivat itse valitsemansa tehtävän. Valittavana oli koetehtäviä, joista opiskelijat olivat aiempina vuosina saaneet heikkoja pisteitä. Ratkaisuihin avattiin taustalla olevat käsitteet ja

vaiheet. Valmiit videot jaettiin satunnaisesti muiden opiskelijoiden vertaisarvioitaviksi (EdArXiv).

Kirjoittajien mukaan määrälliset tulokset antavat jonkin verran näyttöä siitä, että tehtävät paransivat suoriutumista loppukokeen samankaltaisissa tehtävissä. Opiskelijat, jotka olivat työstäneet koetehtävien kaltaisia tehtäviä, menestyivät niissä paremmin kuin muita tehtäviä työstäneet kurssitoverit. Videotehtävän tehnyt vuosikurssi menestyi samankaltaisissa tehtävissä myös paremmin kuin aiempien lukukausien opiskelijat ennen tehtävän käyttöönottoa (EdArXiv).

Opettajalle tutkimus tarjoaa tehtävämallin, jossa oppija ei katso valmista ratkaisua vaan tuottaa sen itse ja selittää sen toiselle. OECD:n Education and Skills Today -blogi pohtii samalla viikolla, että oikean sanan etsimiseen, vaikean kappaleen kanssa painimiseen, argumentin rakentamiseen tai virheen korjaamiseen kuluvat minuutit voivat näyttää tehottomilta mutta olla juuri niitä hetkiä, joina oppiminen tapahtuu (OECD Education and Skills Today). Ratkaisuvideon tekeminen vaatii juuri tällaisia minuutteja.

Kuvauksen perusteella vertailuryhmät eivät syntyneet arpomalla, sillä opiskelijat valitsivat tehtävänsä itse. Satunnaisesti jaettiin vertaisarvioitavat videot. Vertailu aiempiin lukukausiin kohdistuu eri opiskelijajoukkoihin, joiden välillä on voinut olla muitakin eroja. Tulokset koskevat yliopisto-opiskelijoita ja loppukokeen samankaltaisia tehtäviä. Kirjoittajat puhuvat itse jonkin verran näytöstä. Otsikossakin sanotaan, että videoiden tekeminen voi parantaa suoriutumista.

08 Hankkeet ja rahoitus

15 miljoonaa euroa nuorille, jotka ovat jääneet työn ja koulutuksen ulkopuolelle

Hallituksen pilottihankkeessa on mukana 11 suurta kaupunkia, joissa nuorisotyöttömyys on korkea. Kaupungit alkavat kehittää uusia palveluita työn ja koulutuksen ulkopuolelle jääneille nuorille. Hanketta koskeva asetus hyväksyttiin torstaina 22.10.

Tavoitteena on kohdistaa tuki niihin kaupunginosaan ja naapurustoihin, joissa asuu eniten 18–29-vuotiaita työn ja koulutuksen ulkopuolella olevia nuoria. Hallitus tukee kokeilua yhteensä 15 miljoonalla eurolla vuosina

2026–2028. Toiminnan on määrä käynnistyä kaupungeissa vuoden 2027 alussa (Yle).

Lahteen on näillä näkymin tulossa vajaat 800 000 euroa. Kaupunki aikoo jättää rahankäyttöhakemuksensa marraskuun aikana. Rahoituksesta päättää hakemusten perusteella Elinvoimakas. Lahden työllisyyspalveluiden yksikön päällikkö arvioi, että kaupungissa asuu nyt noin 1 500 lahtelaista 18–29-vuotiaista, jotka ovat olleet puoli vuotta työvoima- ja koulutuspalveluiden ulkopuolella ja tarvitsevat palveluita sekä erityistä tukea. Hänen mukaansa tavoitteena on löytää Lahteen uudenlaisia ja aikaan

sopivia palveluita, jotka havahduttavat nuoria palveluihin, opiskelemaan tai takaisin kouluun jatkamaan kesken jääneitä opintojaan. Työpaikan löytäminen ei hänen mukaansa monessa tapauksessa yksin ratkaise nuoren tilannetta, sillä taustalla voi olla esimerkiksi terveyshaasteita (Yle).

Hallitus päättää kehyksestä ja rahan määrästä, Elinvoimakeskus rahoitettavista suunnitelmista ja kaupungit palveluiden sisällöstä. Seuraukset kantavat nuoret, joiden arkeen uusien palveluiden pitäisi ulottua. Ajatus rahan kohdistamisesta alueittain on tuttu kouluista: viikon opettajatutkimuksen mukaan huono-osaisempien alueiden koulujen saama lisärahoitus on yksi syy, miksi opettajat hakeutuvat niihin (Yle). Rahoitus kattaa vuodet 2026–2028, mutta toiminnan on määrä alkaa vasta vuoden 2027 alussa. Kokeilun pituus jättää avoimeksi kysymyksen, joka koskee

jokaista mukaan tulevaa nuorta: mitä tapahtuu, kun pilottiraha loppuu?

Digione tuli kouluihin ilman mobiilisovellusta

Ylen mukaan Wilman haastajaksi kutsuttu Digione on viimein otettu käyttöön kouluissa, mutta mobiilisovellus puuttuu vielä ja myynti ulkopuolisille on hankalaa. Järjestelmän piti olla valmis vuoden 2023 loppuun mennessä. Vuonna 2020 hankkeen budjetiksi arvioitiin 12 miljoonaa euroa. Alkuperäisistä rahoittajakaupungeista Espoo ja Tampere vetäytyivät hankkeesta vuonna 2024, mikä on osaltaan pannut hankkeen valmistumisen vaakalaudalle. Omistajien kanssa etsitään nyt ratkaisuja, jotta myös muut kunnat voisivat ottaa Digionen käyttöön viimeistään vuonna 2028 (Yle).

09 Seurattavaa

Loka–joulukuu 2026: Karvin arvioinnit tuen uudistuksesta ja jatko-opintovalinnoista

Karvin ennakkotiedon mukaan loppuvuonna julkaistaan arviointitietoa rehtoreiden ja opettajien kokemuksista oppimisen ja koulunkäynnin tuen uudistuksesta, joka astui voimaan 1.8.2025. Artikkelin julkaistaan loka–marraskuussa 2026 ja arviointikokonaisuus joulukuussa 2026. Listalla on myös julkaisu 9-luokkalaisten jatko-opintovalinnoista vuosina 2020–2024 suhteessa menestymiseen eri oppiaineissa ja eri taustamuuttujiin. Se on seuranta-arvioinnin Perusopetuksesta ylioppilastutkintoon (2026–2027) ensimmäinen julkaisu. Seuraava kooste tulevista julkistuksista ilmestyy tammikuussa 2027 (Karvi).

31.12.2026 mennessä: asetus vuoden 2027 yksikköhinnoista

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee asetusta, jolla säädetään lukiokoulutuksen, opetustuntiperusteisesti rahoitettavan taiteen perusopetuksen ja kansalaisopistojen valtionrahoituksen perusteena vuonna 2027 käytettävistä keskimääräisistä yksikköhinnoista. Säädösvalmistelu on Hankeikkunan mukaan käynnissä ja hankkeen toimikausi on 4.9.–31.12.2026

(Hankeikkuna). Taiteen perusopetuksen rahoitus on viikon puheenaihe muutenkin. OAJ:n 19.10. julkaiseman uutisen otsikon mukaan kunnat leikkaavat nyt sokkona taiteen perusopetuksesta (OAJ). Vantaalla lähes kahdeksan viikkoa kestäneet muutosneuvottelut päättyivät 6.10. MTV Uutisten mukaan yli 120 henkilöä irtisanotaan ja taiteen perusopetuksen puolesta on osoitettu mieltä (MTV Uutiset).

Tammikuu 2028: opiskelijoiden soveltuvuutta ja turvallisuutta koskevat lait

Hallitus antoi torstaina 22.10. eduskunnalle esityksen ammatillisen koulutuksen ja korkeakoulujen opiskelijoiden soveltuvuutta ja turvallisuutta koskevan sääntelyn muuttamisesta (opetus- ja kulttuuriministeriö). Ilta-lehti tiivistää muutoksen otsikkoonsa: törkeistä rikoksista heti ulos koulusta. Lakien on tarkoitus tulla voimaan tammikuun alussa vuonna 2028 (Ilta-lehti). Esityksen lähtökohta on oppilaitosten turvallisuus. Sen rinnalla on kysymys nuoresta, joka joutuu lähtemään koulutuksesta: kuka tukee häntä sen jälkeen?

Lokakuu 2026 ja vuodet 2027–2030: korkeakoulujen neljäs auditointikierros

Karvi on julkaissut korkeakoulujen neljännen auditointikierroksen käsikirjan, joka ohjaa vuosina 2027–2030 toteutettavia auditointeja. Ruotsin- ja englanninkieliset käännökset julkaistaan lokakuussa 2026. Malli kehitettiin vuosina 2024–2025 laajassa yhteistyössä korkeakoulujen ja keskeisten sidosryhmien kanssa ja pilotoitiin keväällä 2026 kahdessa korkeakoulussa. Käsikirjassa on huomioitu valmisteilla oleva eurooppalaisten korkeakoulujen laadunvarmistuskriteerien uudistus ESG 2027 (Karvi).

Vuoteen 2028 mennessä: digitaalisuus opetussuunnitelmaan

Ylen Lapset ja nuoret -toimituksen haastatteleman asiantuntijan mukaan Suomessa on käynnissä opetussuunnitelmauudistus, jossa digitaalisuus tuodaan omaksi kokonaisuudekseen ja osaksi oppiaineita vuoteen 2028 mennessä. Hän puhui asiasta jutussa, joka käsittelee aikuisiakin haastavaa Cat in the Hat -pelotteluilmiota (YLE). Uudistus osuu aikaan, jolloin Ilta-Sanomien mukaan tekoälyä käyttää jo 71 prosenttia 4.–6.-luokkalaisista (Ilta-Sanomat).

Syksy 2029: liikunta, kuvataide ja musiikki ylioppilaskokeiksi

Liikunnan voi suorittaa ylioppilaskirjoituksissa syksyllä 2029, samoin kuvataiteen ja musiikin. Ylen otsikon mukaan kova kunto ei auta liikunnan ylioppilaskokeissa (YLE).

Lähteet

Pääkirjoitus

- 1 Ministeri Adlercreutz kotiopetuksesta: "Pitääkö minkä tahansa syyn kelvata?" · MTV Uutiset
- 2 Kotiopetuksen nykytilaa selvitettiin · Opetus- ja kulttuuriministeriö
- 3 Opetusministeri kertoo, millä tavalla kotiopetuksen ongelmia voisi kitkeä – katso suorana · YLE Uutiset
- 4 Koulu | Kotikoulu on ollut lapselleni sopivin polku · Helsingin Sanomat
- 5 Peruskoulu | Opetusministeri haluaa, että kotikouluun siirryttäisiin vain hakemuksella · Helsingin Sanomat
- 6 Suora lähetys kello 13 – mitä tehdään kotikouluille? · Ilta-Sanomat
- 7 What happened to Finnish education? · OECD Education and Skills Today
- 8 Kysely paljastaa: Joka viides koululainen uskoutuu tekoälylle vaikeista aiheista · MTV Uutiset
- 9 Kiusaaminen | Kiusaamiseen syventynyt: "Lapset ovat sisäistäneet, että tästä ei kuulu kertoa" · Helsingin Sanomat

Numeron osat

Ministeri Adlercreutz kotiopetuksesta: "Pitääkö minkä tahansa syyn kelvata?" · MTV Uutiset

Suora lähetys kello 13 – mitä tehdään kotikouluille? · Ilta-Sanomat

Kotiopetuksen nykytilaa selvitettiin · Opetus- ja kulttuuriministeriö

Opetusministeri kertoo, millä tavalla kotiopetuksen ongelmia voisi kitkeä – katso suorana · YLE Uutiset

Peruskoulu | Opetusministeri haluaa, että kotikouluun siirryttäisiin vain hakemuksella · Helsingin Sanomat

Koulu | Kotikoulu on ollut lapselleni sopivin polku · Helsingin Sanomat

Vantaan muutosneuvottelut päätökseen, yli 120 irtisanotaan – taiteen perusopetuksen puolesta osoitettiin mieltä · MTV Uutiset

Kunnat leikkaavat nyt sokkona taiteen perusopetuksesta – "Käsittämätön ilmiö" · OAJ

Tätäkin on koulujen arki: tappouhkauksia jo ekaluokalla, poliisille soittoja päivittäin · Yle, Lapset ja nuoret

Lastensuojelu sai ilmoituksia häiriköivistä nuorista Lappeenrannassa – paikalla yli sata nuorta · Yle, Lapset ja nuoret

Lastensuojelu: Nuoret voivat hakea häiriökäytöksellä näkyvyyttä somessa · Yle, Lapset ja nuoret

Wilman haastaja Digione tuli viimein kouluihin – mobiilisovellus puuttuu vielä · YLE Uutiset

Kova kunto ei auta liikunnan ylioppilaskokeissa – katso, millaisia yo-tehtävät ovat · YLE Uutiset

Lausunto hallituksen esityksestä eduskunnalle laiksi oppivelvollisuuslain muuttamisesta ja siihen liittyviksi laeiksi · Vanhempainliitto

OAJ: TUVa-opiskelijoille on turvattava oikeus oppimisen tukeen · OAJ

Oppimistulokset eivät parane pelkästään mittaamalla · Kuntaliitto

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen lausunto: Perusopetuksen tietopohjan ja arvioinnin kehittäminen · Karvi

Auttavtko valtakunnalliset kokeet koulun uudistusmyllerryksessä? · OAJ

Muutoksia opiskelijoiden soveltuvuutta ja turvallisuutta koskevaan sääntelyyn · Opetus- ja kulttuuriministeriö

Törkeistä rikoksista heti ulos koulusta – Näin opiskelijoiden säännöt muuttuvat · Iltalehti

Ennakointi työpaikan uhka- ja väkivaltatilanteiden ehkäisyssä · OAJ

Selvitys esittää keinoja sukupuolistereotyyppien purkamiseen kouluissa ja oppilaitoksissa · Opetus- ja kulttuuriministeriö

Yliopistot englanninkielistyvät vauhdilla – osa nuorista ei enää löydä sopivaa koulutusta kotikaupungistaan · YLE Uutiset

Aalto-yliopisto taipui kritiikin edessä: lisäsi opetusta suomeksi ja ruotsiksi · YLE Uutiset

Opintokeskeli jakoi korkeakoulut kahteen kastiin – Tamika Martiskainen iloitsee ilmaisesta kurssista · YLE Uutiset

Jumitakko työpaikassa tahtomattasi, koska sinulla ei ole varaa vaihtaa alaa? Kerro Ylelle, teemme juttua · YLE Uutiset

Suosittu aikuiskoulutustuki lakkautettiin – nyt tuli ehdotus uudeksi malliksi · Ilta-Sanomat

What happened to Finnish education? · OECD Education and Skills Today

HS Milanossa | Koulu valitsi Suomen mallin: "Halukkaita oli enemmän kuin pystyimme ottamaan" · Helsingin Sanomat

Täältä Ranskan protestit saivat alkunsa · YLE Uutiset

Ranskan mellakat | Lauantai jälleen laaja protestipäivä: jopa 110 000 marssinut Pariisissa · Helsingin Sanomat

Mielenosoittajat tunkeutuivat Colosseumiin ja syyttivät tulipalon Albaniassa – protestit leviävät Euroopassa · YLE Uutiset

Youth protests across Europe: the overlapping crises facing Gen Z · The Conversation, Education

#YourStoryCounts: How Rwanda rebuilt its education system – and why too many children are still repeating grades · World Education Blog (UNESCO)

Schools in England must recognise antisemitism as distinct category of harm, report says · The Guardian, Education

Lapset | Osa päiväkodeista on jämähtänyt vanhentuneisiin järjestelyihin, sanoo kasvatus-neuvoja · Helsingin Sanomat

Lehti: Päiväkodeissa törmätään erikoisiin vaatimuksiin – ”Meidän lapsemme pissaa vain lattiakaivoon” · Ilta-Sanomat

Kysely paljastaa: Joka viides koululainen uskoutuu tekoälylle vaikeista aiheista · MTV Uutiset

Kysely: Alakoululaiset käyttävät tekoälyä – tätä eivät vanhemmat tajua · Ilta-Sanomat

Kysely: Lähes puolet lapsista ja nuorista käyttää tekoälyä joka päivä · Yle, Lapset ja nuoret

Pääkirjoitus: Tekoälystä tuli lasten ja nuorten luotettu kaveri ja yksinäisyyden lievittäjä · Ilta-Sanomat

Cat in the Hat -pelotteluilmio haastaa myös aikuiset: tässä asiantuntijan vinkit asian käsittelyyn lasten kanssa · Yle, Lapset ja nuoret

Kiusaaminen | Kiusaamiseen syventynyt: ”Lapset ovat sisäistäneet, että tästä ei kuulu kertoa” · Helsingin Sanomat

Kantelupukki kalkattaa · Kasvatus & Aika

Tutkija selvitti: opettajat hakeutuvat huono-osaisten alueiden kouluihin töihin ja viihtyvät siellä · YLE Uutiset

Keskiluokan etuja valvomassa · Kasvatus & Aika

Umbrella review of meta-analyses on the benefits and risks of computerised adaptive testing · npj Science of Learning

Making problem-solving videos may improve undergraduates' performance on similar problems · EdArXiv (preprint)

Hallitukselta 15 miljoonan euron tuki työstä, koulutuksesta ja palveluista ulos jääneille nuorille · YLE Uutiset

Julkaistavia koulutuksen arviointituloksia loka-joulukuussa · Karvi

Valtioneuvoston asetus valtion rahoituksen perusteena käytettävistä lukiokoulutuksen, taiteen perusopetuksen ja kansalaisopistojen keskimääräisistä yksikköhinnoista vuonna 2027 · Hankeikkuna

Korkeakoulujen neljännen auditointikierroksen auditointikäsi kirja julkaistu · Karvi